

شور

عدد ۱۷ * سنه ۱۹۱۱

محررى: رضا الدين به فخر الدين
ناشرلىرى: محمد ساكر و محمد زاكر راسيفار

مندرجه سى:

- تقليد و علم .
امام سرورالدين بن مفتاح الدين .
كره ارض نك طوگوى .
اورنبورغ فازاچىلىرى .
جايق بويندىن : ك . بكر .
تر كستانده مکتب
مسئله سى .
نباتات . مرتبى : على رفيقى .
قازان تاتارلىرىنىڭ تارىخى
جرولرى .
مسكو : مترجم «يازوچى» .
«جر» ابو هريره بن يوسف .
تل ياريشى مقاله لرى
حقننده . حسن على .
اويقو . ملان . خوجاش .
ميرزا بيدل حقننده .
خوقنده محمدعلى بن محمد
عمر مرحوم .
ايسكى مجموعه لردن .
ر . ف .
اميد و مأيوسىمت .
عبدالرحيم نورالله .
تربيه و تعليم :
«اش» ع . عزيز . بيروت .
«نماز و گيمنىتمىكه» ملا محمد
جان ديوليقاموف .
مراسل و مخابره : استرلېتامق ،
طرويسكى ، جلقچى وولاتقى دن .
اشعار : كم اول ، ضيا مجاوروف .
«مخمس» م . م . و «چيتن حال»
ع . ت .
ادبيات : حسن على .
تقويض : معلومات ، ايگون
چاچو ، خيانه گى نركلك ، قارلغاج
و مختصر قواعد ادبيه .
ير صانونك عاقبتى .
هادى سعدى .

مدرسه لرده درس کونلرمز يتشوب وارادر. بز علوم عربيه تحصیل ايدوچى شاگردلر علوم عربيه علماسينه مخصوص اوله رق مفيد صورتده ترتيب ايدلمش بر اثرنى کورگه هنوز موفق اوله آمادق. بو طوغروده اوقورلوق و استفاده ايدرلك بر شى ترتيب ايدوب «شورا» ده طبع اولنمقنى رجا قيله مز. هر عددده دورت بيش بيت قدر معلومات باصار اولسه گز بزنك ايچون فائدهلى بر شى يازمش بولنور سز.

عبدالقيوم الاورالى

«شورا» ده سراى خانلرى، فازان خانلرى، قاسم خانلرى يازلوب هر برى حقنده مهم بحثلر قيلندى. اوشبونلر قيلندن بزم سيپيريا خانلردن خصوصا كوچوم خان احوالندن بحث ايدرگه تيموشلى ايدى. بز ايسه بونى سنه لردن بيرلى کوتوب طورمقنه مز. خصوصا «مستفاد الاخبار» ده سيپيريا خانلرى بيك قسقه يازلد يغندن بو طوغروده توركيچه مفصل يازلمش بر اثرنى اوقورغه الوغ احتياجمز وار.

سيپيرياى .

«شورا» ده چهار يارلر يازلمش مقاله لرنى دخى ده اوزايتوب و كيكايتوب يازار اولسه گز پك گوزل بر مطالعه كتابى اولور ايدى. بوندن باشقه اوشبو روشده هر نوميرده آز اولسه ده «سیرنبى» يازلنوب وارلسه ايدى. بز «شورا» اوقوچيلر اوشبونى سزدن اوتنوب صوريه مز. ضيا

محترم محرر افندم! «شورا» ژورنالى ده آز اولسه ده داخلى خارجى سياسى ايشلر حقنه مقاله لر يازيلوين آرزو اينمكده مز.

بوندن غيرى غزته آلورغه حالى كلامى يالگز «شورا» نى غنه آلوب اوقوچى فقيرراك آدملر (بوجمله دن مولالار) اوچون اك فائدهلى بر ايش اولديغى كى بونداق تاريخى واقعه لرنك «شورا» كى اعتمادلى و اعتبارلى مجموعه لرده يازيلمقى باشقه چه اهميتلى ايدوكين يازوب طورغه حاجت ده يوق. بز، شورا نك استفاده لى مقالرينى كمال رغبت ايله مطالعه مز ائناسنده «اجمال سياسى» سرلوحه سى آستنده يازيلان، ملتزنك حركتلردن بحث ايدن مقاله لردن زياده سيله محظوظ اولوب بقدر الحال استفاده ده ايدر ايدك. «اجمال سياسى» بابنى يدى آيدن بيرلى. يابوب قويدغكردن طولاي تاسف ايتدك. نظ. ع. «غالجات»

«شورا» نك صوگقى نومرلرلرندى ابوبكر، عمر، عثمان و على حضرتلر نك ترجمه حاللرى يازلدى. بو، بيك كركلى اش ايدى. روسيه اسلاملرى آراسنده حضرت على سو. غشلر نك ادبى و سياسى جهتلرى حقنده معلومات آزد. «شورا» ده يازلمش اولان اوشبو بحثلرگه ذيل صورتده دخى ده «چهار يار عظام» اسمنده مقاله لر نشر ايدلمكى مطلوب ايدى. عثمانلى شيوه سنده گى تاريخ طبريلر، بردن بزنك خلقنك كوبينه آكلاشماغانغه و ايكنچيدن نسخه سى آز تابلغانغه، خلقه نك كوبسى چهار يار عظام حاللرينى و آنلر كونلرندى اولان اسلام دنيا سنده اجتماعى حاللرنى درست بلودن محروم طورالر.

حسن.

9نچى عدد «شورا» قابنده تيل ياريشى يازشوچى افنديلر نك قابو صنفلرغه منسوب ايدىكلرينى اداره گه بيلدرمكلرى اوتنلمشدر. اوكلالى ملا، حقوقلى معلم اولمادىغى اوستنه صرف و نحو، منطق و كلام فنلرندن بر نرسه ده بيلمادىكى حالده سوداگر صنفينه منسوب اوله رق «تيل ياريشى» حقنده مقاله يازمش آدمنك عيبى باشقه لرغه فاراغانده عفوگه لايقراق كورلسه كرك.

سوداگر محمدجان عبدالواييف. «اورنورغ».

«شورا» نك صوگ سنه لرنده «دردمند» افندى شعرلرى كورلمى ياكه پك آز كورله باشلادى. رغبت قرانمش اولان بو كيمسه شعرلر نك كوبراك اولمقى مطلوب ايدى. بن فقير آنك شعرلرينه رغبت ايتمش و بر قدرينى حتى يادلاب آلمشيدم. اوشنداق «ژرفى» و «فراقى» امضاسى ايله يازلمقده اولان شعرلر نك اولگى كى كوبراك اولمقينه رغبتمز كامل ايدى.

ذ. آخانوف ناووى نيقولسكى.

«شورا» ده آينده بر دفعه گنه اولسه ده دينى سوأللرگه جواب و يروگزننى آرزو قيله مز. سز هر وقت دينى مسئله لرنى شول طوغروده يازلمش كتابلرغه حواله قيله سز، لكن بويله حواله ايته چك يرده طوغرى جواب يازار اولسه گز فائدهلى اولور ايدى. سياسى و ادبى مسئله لر حقنده كتابلر كوب اولديغندن آنلرغه كوره خلقلر دينى مسئله لر ايله شغللنورگه محتاجلر در.

عبدالكريم القارلغانى.

۱ سئتاير ۱۹۱۱ سنه

۲۱ رمضان سنه ۱۳۲۹

مقاله لر :

(۱) تقلید دیندر. یعنی دیانت اهللریزنگ اکثریا دینگه ایارمکاری تقلیدن ایله اولنور. لکن بنی بشرده اولان دین دخی ایکی درلودر. بری ادیان باطله و دیگری دین حقدر.

ادیان باطله ننگ دستورلری همان تقلیدی اولنور. چونکه ادیان باطله حقیقتدن یراق بولوب آنلرننگ قویلمش اصوللری و قانونلری فقط دوزمه لردن عبارت اولدیغندن اول اصوللر و قانونلر اوزرینه تفتیش و انتقاد ایله نظر قیلنماز، علم قوتی ایله محاکمه ایدلماز. چونکه اوله دینلرننگ اساسلری و قاعده لری بویله محاکمه قیلنور بولسه اول دینلر بیک تیز و یران بولور (۱). اول دینلرننگ اماملری و مقلدلری ایله منتقدلرننگ آراسنده فی الحال قیامتلقوبار. بناء علیه ادیان باطله دائم تقلید ایله محافظه اولنور و شوننگ ایله دوام قیلور. شوننگ ایچوندن، که شرنده اولان: برهمنی، بودوی دینلر، تقلید سایه سنده بیگلر ایله سنه لردن بیرو دوام ایدوب کلورلر. خریستیانلق و یهودیت امثالی ادیان دخی تقلید سایه سنده دوام قیلورلر.

اما حق دین، بوننگ خلافندن اولوب، حق دیننگ تابعلری تقلید ایله بولنور ایسه لرده انتقاد قیللق اول دینگه ضرر و یرماز. چونکه حق دیننگ اساسی حقیقت اولنوب دخی علم و حکمت اوزرینه وضع قیلندیغندن انتقاد قیلندیغی

(۱) یالگنز تقلید سایه سنده، محافظه قیلنوب کیلگن دینلرننگ تابعلری علم ایله حقایق اشیاغ دوشندیکاری قدر دینلرندن دونارلر یا که دینسز بولورلر....

تقلید و علم.

I

تقلید و تنقید.

علم قوتی ایله هیچده تفتیش و محاکمه قیلما یوب بر شی و یاخود بر مذهبگه طوغریبن طوغری ایارمکگه «تقلید» دیه، اما علم و استدلال ایله تدقیق و تفتیش و یا که محاکمه قیلوب بر شی و یاخود بر مذهب و مسلک اوزرینه نظر قیلماقنی «تنقید» دیوب آیتورلر.

انسانلردن اوچ درلو طائفه تقلید ایله مبتلادرلر. (۱) اقوام وحشیه و بدویهدر. آنلر علم و حکمتدن بالکلیه محروم اولدقلرندن وحشی اوشنداق بدوی و صحراوی خلقلرننگ حرکات و سکنا تلی و علم و عمللری، بری برینه تقلید قیلماق ایله بولنور. آنلرننگ هر بر قبیله لری کندولرننگ، عرف، عادت، عمللرنده آتا و بابالرنه و قومیتلرنه ایارمک ایله کلنکده در.

(۲) صبیلدر. صبی اولان آدم بالالرننگ دخی هر بر حرکتلری و سکنا تلی، عمل و عادتلری تقلیدی اولنور. (۳) کیرهک فایسی طائفه دن اولسه - اولسون مطلقا جامد و جاهل انسانلر. چونکه آنلر جاهل اولدقلرندن هیچ شی اوزرینه انتقاد ایله باقمازلر. آنلر کیرهک نینده یون مذهب و عملده بولور ایسه لر تقلیدی اولنورلر.

تقلیدننگ حد و حسابی اولنماز ایسه ده باشلوچه لری بولنورلر:

(۲) تقليد عاديدير. دنياده ياشاپ كلن انسانلردن : هر بر جنس و قبيلهلرنڭ بلكهده هر درلو ملتلرنڭ آتا بابالرنندن وياكه كنديلرنندن مقدم اولانلردن وياخود كاهنلر و پادشاهلرنندن قالوب جاري اولان قاعده و رسملري ، عادت و عرفلري اولمقدهدر. شويلهكه: هر جنس اول شيلرنى گويابرسنت راشده و طريقت حسنه قبيلنندن اعتقاد قيلوب محافظه و اشاعه قيلورلر و هر بر قوم و جنس نڭ اهائيسى بونلر ايله تربيه لنوب تمام مألوف اولورلر. حتى شول يولده قربان اولوب جانلرينى ده فدا قيلورلر. اويله رسم و عادتلر، عرف و قاعدهلرنڭ كنديلرينه و انسانيتلرينه فائدهمى، ضررىمى آنى هيچده آيرمازلر بلكه بو طوغورده دائم مساهلهده اولورلرده همان تقليد ايله ياشارلر.

حالبوكه: هر بر شيگه انتقاد نظرى ايله بافماق تيوش بر اش بولديغى كى هر بر قوم و ملت نڭ اسلافلرنندن قالوب جاري اولان: عادات و رسملرينهده بويلهچه نظر قيلماق تيوش ايدى.

انتقاد وقتنده هر بر اش و حركت ايكي درلوگه آيرلديغى كى عادات و رسملرده دغى ايكي درلو اولنور. برى: عادات مستحسنه و ديگرى عادات مكروههدر.

عادات حسنه اولدر، كه: قانون شريعت و ياكه حقيقى مدنيت و ادبيات و ياخود صحت و انسانيت اوزرينه مطابق و موافق اولان عادتلردر. بو عادتلر دغى: علم حكمت، فن ايلهده جرح قيلنماز. مثلا: هر بر قوملرده و ملتلرده عادتلر، كه انسانلر برى ديگرينه زيارت قيلشورلر. تهنيه و تعزیه ايدشورلر. علما و استاذلرغه و بيوكلرگه احترام قياشورلر. قوناقلره اكرام ايدرلر. يتيم و مسكينلره شفقت ايدرلر. بوندايون عادتلر انسانيت اوزرينه مطابق اولديغندن مستحسن اولنور. و هر بر قوم و ملت نڭ كيرهك طويلرند و كيرهك معيشتلرند، آشامق اچمكلرند مسكن و مجلسلرند، مركب و منكحلرند اسلافلرنندن قالوب جاري اولان عادت و رسملري بارد، كه: آنلرنى انسانيت، مدنيت و شريعت اوزرينه تطبيق ايله تنقيد قيلنورده اول دغى يامستحسن اولور و ياخود مستكره اولنور.

دغى هر ملتلرده معروف اولان عادتلر وارد، كه آنلره دغى انتقاد نظرى ايله بافماق كركدر. مثلا: قضايلرده قز بالالرنڭ آياق قابلرينى غايتده كچوك ايدوب آياقلرينى كچوك ايتمك و ايرلر يذڭ ساچلرينى اوزن ايدوب طولوم قيلماق. آور و پالورلرنڭ خانون و قزلرى ايرككلر ايله فاتشوب

فدر حقيقتى آچيلورده آنڭ چيشمه سندن دغى علوم و معارفه فايناب چيقار. انسانيت عالمنه ضرور اولان محاسن و فضائل انتقاد سببندن آندن همان ظاهر اولور.

بناء عليه اسلاميتده دغى بويله اولنور. گرچه شمدېگى مسلمانلرنڭ حاللري، عمللري تقليد ايله بولنور ايسهده ذاتا اسلاميت تقليد ايله تقيد قيلنماشدر. چونكه اسلاميت نڭ اساسى: حقيقت و حكمت، علم و فضائل هم محاسن اولديغندن انتقاد و استدلال، تدقيق كى شيلرى همان قبول قيلمافندهدر، كه شونڭ ايجون قرآن كريم: « ادع الى سبيل ربك بالحكمة والموعظة الحسنة وجادلهم بالتي هي احسن » وهم: « فبشر عبادى الذين يستمعون القول فيتبعون احسنه... » ديه انتقاد و استدلال اوزرينه سوق قيلمشدر. بلكهده قرآن كريم، ذاتا: استدلال و اعتبار، استبصار و تعقل، تفكر و تدبر كى شيلر ايله بيورر. بونلرنڭ هر برى تقليد طريقه سنى برافندروب انتقاد اوزرينه يول آچمش، علم و حكمت ايله هر بر شينڭ حقيقتنه و اساسنه دوشارگه دغى يول كوسترمشدر. آتا و بابالرنڭ و قوم قبيلهلرنڭ عادتلرينه و كاهنلر هم رهبانلرنڭ خيالاتى ايله دوزلمش اصوللر و قانونلره تقليد قيلمايوب دنيا و آخرت هلاكتندن نجات اولورغه يوللر كورگزمشدر.

فقط صوڭ مسلمانلر كندولرى قرآن كريم نڭ بويله اولان امرلرينى و فكر بشر اوزرينه و يرلمش اولان بونچه الوغ حریت و نعمتلرينى اهمال قيلوب فكرلرينى تقليد اسارتنده قالدرمىشلردر، كه: آنلرنڭ هر بر اشلري، عمللري، علملري، تقليدى اولنوب ايمانلرى ده تقليديدر. حتى، كه: قرآن عظيم و اسلاميت اوزرينه اياروب آنى تصديق قيلمافلرى ده آنڭ حكمتلرينه و دنيا آخرت اولان منافع و فائدهلرينه دوشمنكدن دگل، بلكه مجرد ايارمكدر.

قرآن كريم، دين اسلام اوزرينه حكمت و مواظ حسنه و نافع ايله دعوت قيلور اولسهده، صوڭ مسلمانلر علم و حكمتدن محروم اولمقدهلردر. واه عجب! دين اسلام جمله دينلرنڭ آراسنده ثروت علميه ايله آيروچه ممتاز اولمش ايسهده آنڭ تابعلرى اولان بوكونگى مسلمانلر جمله ملتلرنڭ آراسنده آيروچه علم و حكمتكه فقيرلردر. باشقه دينلرنڭ طريقهلرى كه هانت و رهبانلقدن عبارت اولديغندن علم و حكمت بابنده عقيم اولورلر ايسهده آنلرنڭ تابعلرى ثروت علميه و مدنيهده فوق العاده يوقارى كتديكلرى معلومدر.

علم و حکمت رواج اولدی و بونک سببندن درلو مدنیتلرنک و درلو قانون و طریقه لرنک اساسلرینه بنا ایتیلر و هر ملتک قوانین مدنیه سنی عقل و نقل اوزرینه تطبیق قیلوب اسلامیت و انسانیت اوزرینه ده توفیق قیلا باشلادیلر. اگرده: عقل و نقلنی اسلامیت و انسانیت اوزرینه مطابق تابسلر آنی قبول قیلوب ادبیات اسلامیه گه علاوه ایتدیلر، مطابق اولمغاننی خرافات و اساطیردن عد قیلوب آنلری ترک قیلدیلر، امتنی دخی آنک ایله اشتغال قیلماقندن نهی قیلدیلر؛ بناء علیه سحر و طلسم، کهانن نجوم علملری اسلامیت طرفندن نهی قیلنمشدر. چونکه بوکبی شیلر یالکیز تقلید طریقه سی ایله انسانلر آراسنده دستور اولنوب کلمکه ایدی. عربلر، بونلرنک حقیقتلرینی عقل و نقل هم علم قوتلری ایله انتقاد قیلدقلرندن صوگ بتونلای مدنیته اسلامیه دائره سندن چیقارلورغه لایق کورلیدی. بوقیلندن: شعبنده، رمل، فنلری ده اسلامیت طرفندن جرح قیلنمشدر.

صوگره: فارابی، غزالی، ابن سینا کبی حکما ظهور ایدوب آرسطو فلسفه سینیه انتقاد قیلدیلر. بعض مسئلهلرینی تحقیق ایدوب بعضی سنی تزییف ایتدیلر، آگاهه مطلقا تقلید قیلماقنی منع قیلدیلر.

صوگره عربلردن ابن رشد ظهور ایدوب بو فلسفه یا کیدن انتقاد قیلنوب بتون آوروپاده بو فلسفه دستور اولنمشدر. شمدیکی آوروپا مدنیته نک اساسی بوگا تقلید اولنوب تأسیس اولنمش و عرب مدنیته مطلقا آوروپالولر طرفندن اخذ اولنمشدر. جامد جاهل، مقلد اولان قرون وسطی آوروپالولرینک عرب مدنیته تقلید قیلوب افکار عمومی لری آچلمشدر. صوگره ایسه بونک سببندن کندولرنده ده آفرلاب فکر تنقید ظاهر اولمش، مدنیتلرینی: حکمت حقیقت، انسانیت، اوزرینه موافق صورته تجدید قیلماق فکرینه دوشمشدر. آنلرنی ایسکی تقلید یوللرندن چیقاروب انتقاد طریقه سنه تحریک قیلان شع آنلرنک آراسنه عرب مدنیته کرمگی ایدی.

(آخری وار)

سرورالدین بن مفتاح الدین.

عبرتلی سوزلر:

خلقى گوزل خاتون، بتمی طورغان ساچکهدر.
گناهینی انکار قیلوچیدن عفو ایتمک عفو دگل، بلکه
گناهینی اقرار قیلوچیدن عفو ایتمکدر.

معاشرت فیلماق و باشقه لری. بونلرغه ایسه صحت، انسانیت و مدنیته هم تربیه قاعده لرینه تطبیق قیلنوب قارالور. حالبوکه ایسکی زمانلردن بیرو عالم انسان، توارث و تناسل ایله کلدیگی کبی دخی توارث و تراکم طریقی ایله کلن عادات و رسملرنک تحتنده فالوب هلاکنده قالمشدر. بو ایسه «تقلید» بلاسیدر.

(۳) تقلید علمیدر: ایسکی زمانلردن بیرو انسانلرنک قوه فکریه لری ایکی درلو طریق ایله ظهور ایدوب کلمکه در. بری فقط خیال و وهم عالمرینه مستغرق اولوب حقیقت و حقایق اشیدان یراق بولدیغی حالده ظهور ایتمش. بوندن دخی اساطیرغه منسوب اولان مدنیتلر ظاهر بولمشدر. بو درلو مدنیته ایسه یالکیز تقلید ایله گنه دوام ایته بیلور. و دیگرى حقیقت و حقایق اشیاغه موافق صورته ظهور ایتمشدر، که بوندن دخی مدنیته حکمیه و طریقت علمیه ظاهر بولمشدر.

اولگی طریقه نک حامللری و حامیلری کاهنلر اولوب ایکنچی طریقه نک حامللری حکما و علماد.

حکما و علما صنفلری: حقایق اشیاغه نظر قیلدقلری حالده حقایق تکوینییه و تنزیلییه دن هر درلو علوم استنباط قیلمشلر و نوع انساننک مسعودیتی ایچون اصول و قانونلر، اصطلاح هم قاعده لری وضع ایتمشدر. علم و حکمت نک درلو بابلرنده درلوچه قانونلر وضع قیلوب انسانلردخی اول قانونلره تقلید ایدرلر ایدی. حکمت و فلسفه درلو مسلکله آیریلوب درلورقه لری و درلو مسلک و مذهب لره تقلید قیلوب درلوچه عمل قیلورلر.

علم و حکمت طریقه سی ظهور ایدوب میلاددن بر نیچه عصرلر مقدم: تالیس، فیثاغورث، افلاطون کبی حکیملرنک حکمتلری و آنلرنک سعادت بشر ایچون قویمش اولان قانونلری شایع اولدی و کوب انسانلر آنلره تقلید ایله عمل قیلدیلر.

صوگره قبل المیلاد ۴۴۰ نچی عصرلرده حکیم آرسطو ظاهر بولوب آنلرنک طریقه لرینی انتقاد قیلمشدر، که: بونک ایله حکمت و فلسفه تجدید قیلنوب یاگی فلسفه تأسیس ایتدی. بونک طریقه سی رواج بولنوب مدنیته عالمنده عصردن عصره همان دوام قیلوب کتمشدر. بتون حکما و علماده آنک طریقه سنه تقلید قیلمشلر، مدنیته عالمنده تعلیم و تربیه ده اکثریا آنک طریقه سی ایله شایع بولمشدر.

صوگره عرب مدنیته ظاهر اولدی. بونک ایله عربلرده

قطب طرفلری آچالمقده ایدیگی کورلمکده در. مثلا،
الکده بالطبق دیکزی بتونلای بولماغانده .

بو حاللر، عموماً کره ارض نڭ کیله چکده بیوک بر
انقلاب طبیعی گه دوچار بولاچاغن و شول انقلاب نڭ حاضر
فارشوسنده ایدیگن کورسانمکده در. بر شاری قویاش
تیره سنده گی معلوم دائره ده حرکتده، فضا نامتناهینی
طوطورغان بولدلرغه نسبتاً برگنه وضیعتده دوام اینی.
بلکه عصرلر اوتدکچه آنڭ کوچاری فضانڭ تورلی
طرفینه تدریجاً میل ایتمک اوزره بولنمقده در.

بر شاری اوزینڭ فضا دهی حرکتده بر دائره نی
قطع ایدوب، شول دائره موهوم ایکی قطب تشکیل ایتددر.
شول دائره ایسه فضا دهی حرکتی نڭ، خط استواسی در.
اگر برنڭ اوز خط استواسی ایله فضا دهی حرکتی

حسابی قطع ایتکان خط استواسی (سنوی دور ایتدیگی دائره)
تطبیق ایدلسه، معلوم بولا که: برنڭ سنوی دورنده
کوچاری [محوری] میل ایتمهسه ایدی، یاز وکوز آیبرنڭ
غی کیچه وکوندنڭ تیگن کونلرند، کوچرنڭ ایکی طرفنده
غی قطبلر هر بلده فضا دهی معین بر نقطه طوغریسند
بولنورغه تیوش ایدی. حالبرکه هر یل نڭ معتدل کونلر نڭ،
بر شارینڭ قطب نقطه لری، کچن بلده غی نقطه طوغریسندن
سیقوندنڭ بر نیچه عشری قدر مقابل یاغنده غی نقطه غه طابا
چیکلمکده بولونادر. بوندن ایسه، یعنی هر یل چیکلمه
بارمقده بولغان نقطه لردن هر ۲۵،۸۰۰ ییل اچنده
ینه بر دائره تشکیل ایدیلددر که، بونڭ مرکز
قویاش خط استواسی نڭ یا ایسه برنڭ قویاش تیره سنده گی
دائره نڭ قطبی بولادر. (دیبهک، بر خط استواسی نڭ قویاش
خط استواسینه نسبتاً یله ایکی کره میلی بار. فقط بوندن باشقه
یر، میل قیلمغان معتدل کونلر ده برنڭ قطبی هر یله بر
نقطه غه طوغری وافع بولمی. بلکه معتدل کونلر ده سیقو-
ندنڭ بر نیچه عشری قدر گنه، کوچرنڭ منتهاسی بولغان
نقطه هر یل میل ایتمکده بولنوب طابله در).

بنا علیه برنڭ خط استواسی هم آکا متوازی دائره-
لرده فضانڭ خط استواسینه نسبتاً آلسنورغه تیوش بولوب
قویاش نڭ خط استواسی ایسه دائم بر حال اوزره بولنمقده در.
بر نیچه عصرلر مقدم، بر شاری کوچرنڭ قطب شمالیسی
«بالی» (۱) غه طابا آوشقان حالده بولونا و اول عصرده
بر یوزی «بوز دوری» نه مصادف ایدی. دیکز صولری
(۱) فضا دهی بولدلر نڭ بر برسینه نسبتندن متزع بولغان شکل .

فنی .

کره ارض نڭ طوگووی .

عمومیتله فن اهللری، اوستنده یاشادیغمز کره ارض نڭ
کوب مدنلر صولڭ کیله چک بر زمانده طوگوب بوز حالنه
کیله چکن و اوستنده مخلوقات یاشاو ممکن بولماه چغن ظن
و قیاس اینلر. البته، آنلر نڭ بو ظنلری قوری بر
خیالندن عبارت توگل، بلکه بر طاقم فنی و علمی دلیللر گه
مستنددر .

مثلا: آپ طاولرینڭ اوستلرینی قاپلاغان بو ط قاتلاو
لری [اسویچره ده گی غلاسه لری] بر نیچه یوز بللر الوک،
حاضرگی گه قاراغانده آز بولغانلر. حاضرگی کونده
توبه لری هیچ بتمی طورغان قارلر و بوظلر ایله اورتو-
لگان اورنلرده وقتیلر گوزل اورمانلر، اوتلاقلر و باغچه لر
بولغان .

وقتیلر پورتکیزلیلر طرفندن کشفی ایتلگان «غرو-
ئندان» آطه سی، بتون یاشل لکن عبارت بولغان. حاضر
ایندی اول برلر بوز طاولری ایله قاپلانغان. آنده یاقن
باررغه ممکن بولماساق بر درجه گه کیلگان، انگلتره
و فرانسبه نڭ هم موندن ایکی یوز یل الوک وینوغراد اوسه
طورغان برلر نده حاضر اوسمیدر. چونکه اول برلر صالحونل-
یغان. عمومیتله اقلیم صونوا و بزگه سیزلمی طورغان روشن
گنه بو ط دوری یاقنلاشا بارا .

اقلیم نڭ هر سنه عادی بولغان اوزگاریشنندن باشقه،
بتونلای اساسی بر اوزگاریشن ده بارددر که، بوکا محیط
دیکزلرینڭ حرکتلری تأثیر ایته. چونکه بو محیط دیکزلرینڭ
وضیعت و سطحلری عصرلر اوتو برلن اوزگاره بارا: شول
روشچه، که بر اورنده غی سطح بحر مرور اعصار ایله
آچالمقده اولدیغی حالده، ایکنچی اورنده کونار یله بار-
مقده در. بعضاً، قطب لردن خط استواغه طوغری کونارلد-
بکلری حالده، ایکنچی بر عصرلر ده خط استوادن قطب
لرغه طابا آوشمقده درلر.

بولندیغمز عصرلر ده ایسه محیط دیکزی صولرینڭ
خط استوا طوغریلری کونار یله بارمقده اولدیغی و ایکی

خط استوا طوغرىلىرى، معمور و قور يلىق بولوب، هر توريلى
بهميش لر اوسدروب تورغانلر.

بهر محيط اطلاسى اورننده، معمور و قور يلىق بر
بولغان. آنده طور و چيلر «اطلانتيدي» ديب اطالغانلر.
اوشنداق هندستان ديكرلر بده كيگ معمور، قور يلىق بىردن
واوسملىكلردن عبارت بولغانلر. شوگنا بنا، تور اتده ذكر
قيلغان جننى شوندىن عبارت ديويچيلر بار، بولاي
ديويچيلر اوستراليا آدملىرى ايله يهودلرنىڭ بر برسینه
اوغشاولرن دليل كيتره لر. هم حاضرگه قدر «پاپاوس»-
لرده (برلى اوستراليا آدملىرى) خدائى برله و بارلغى شوندىن
قالغان ديب اوليلىر. هر حالده اوستراليا الكده بيوك
بر مدنيت بولغانلنىڭ كوب علامتلىرى بار.

مونه، بومعمور برلرنىڭ تدريجا صو آستنده فالوى
«طوفان» بولوب كورندى. شول آرادا اطلانتيدي لر
يوغالبوب، شمال طرفلرنده حيات طوققادى. حاضرگى كون-
لرده بولارنىڭ سوياكلرى، حتى بتون كوينچه گوده لرى
طابلوب طور.

بزم، برديدگم بولمىزده باشقه لر كيك مرور اعصار
ايله توريلى انقلابلرغه معروض بولودن مستثنا توكلدر:
بعضا، بوز دورى؛ باز دورى، جاي دورى، (برسنه
اچنده كيچرگان موسم لر كيك) هم بارسى برگه قاتناش
مختلف اقليملردن عبارت كوز دورارى كيچره. بودورلر
اچنده اوزنده طور و چيلرنىڭ حيات مدنىلىرى ايچون، ايك
مناسب و ايك پارلاق دور، بيلگولى باز و كوز دورلرى
اولوب؛ بوز هم جاي دورلرنده ايسه مدنيت هم حيات
دوام قىلورغه ممكن بولمىچە، بر يوزى طوكغان قورويغان
بر حالده بولوناچقدىر. (بر آدمنىڭ عهرى بوينده موسم لر
نيچه كره تكرر ايتديگى كىن، بر شارنده بو دورلر
ميليونلرچە سنه لر ايچنده تكرر ايدىلوب طورمقده در).
بوز دورى، بر شارينىڭ بر سنه لك عهرينىڭ چيگرى
دييك اولوب، بزم يلرلر حسابنچه ۸۰۰، ۲۵ يلدىن عبار-
تدىر. [۱۳۲۰۰۰۰ يلده بر شارينىڭ بر ياشى بولا.] بو
دورلرده قطب ديكرلرنىڭ باشلاب آلپ طاغلر ينىڭ جنوب
باغينه قدر، ياوروبانىڭ غرب طرفدىن باشلاب ولغا فر-
يلر ينه قدر بولغان اورنلر بوز طاولرى ايله فاپلانوب،
روسىه نىڭ تيگىز يلىرى، كيرمانيانىڭ شمالدىن قىلوب توشكان
بوزلر ايله يابلغان حالده بولوناچق. فقط روسىه نىڭ شرق
جنوبى طرفلرى طوكودن قوتولوب قالاچقدىر.

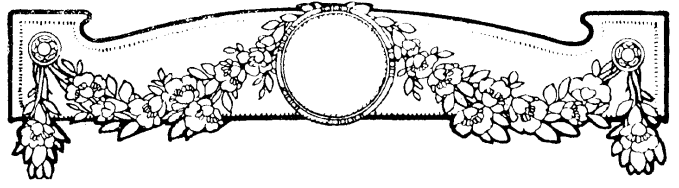
قطب دن خط استواغە طابا كيكنايه ايدىلر. فاپچان بر شار-
ينىڭ قطب شماليسى «جفت قىلر» غە طابا يعنى «بالق» بولدىلر
ينىڭ نام فار شو باق طرفينه فاراغان زمانده خط استوا ينه
كوبرهك ميل ايتدى.

اول عصرلرده، خط استواغە موازى دائرلر (عرض
درجه لرى) درجه درارنده مختلف بولغان دورلرگه مصادق
ايدىلر. ديگىز صولرى خط استوا دن قطب غە طابا كيكنايه
كېلىدېلر. يعنى قطب طوغرىلرنده كونار يلوب خط استواغە
طوغرى آلجاللر ايدى.

حاضر ايسه، بوقارى بده دىنلديگى كىن، صولرنىڭ سطحى،
ايكى يافدىن طوغرى خط استواغە طابا سرعت بلن كونار يل
بارالر. آق ديگىزده بيوك طاشلارده غى تيشوكلر هنوز خېلى
بوغارى بده اولوب فاپلانمىغان حالده درلر.

البته كچن عصرلرغە فياسا معلومكە، خط استوا طوغرىلرنىڭ
صولر شول درجه كونار يله چك كە، اسپانيانىڭ شرق هم
جنوب طرفلرى، آفرىقانىڭ شمالى هم مصر مملكتى، يونان
اطهسى نىڭ كوب قسمى، حتى قاره ديگىز كونارلرى بر وقت
صو آستنده قالاچق لر. ياوروبانىڭ كوبره گى، محكم بر بوز
ايله ن فاپلانوب طوكاچق.

فن اهل لر ينىڭ ديدگىنه بنا ۱۱۰۰۰ يلدىن صوك فېن
كورفوزى بوزغە ايله نورگه تيشوش. اصل اقليملرنىڭ آلشونو،
و طوكولرى بوندىن تيز واقع بولورغە تيشولى. مثلا فېنلاندى بده
ايك جلى چاق بولغان ايبول چيسلاسى، بيش بوز يلدىن
صوك اوكتابر اورطالرى شيكلى صوق بولاچق هم فار
ياواچق. اسويچره هم نورويگىه نى حتى فېنلاندى بده بيوك
بوز طاولرى فاپلاسه كېرهك. بيلگولى ايتدى بو دورده،
يعنى بر يوزى بوزلاوقدىن عبارت بولوب قالاچق، آدم لر
و جوانلر ياشى آلمايه چقلر. آنلرنىڭ تركلىكلرنىڭ ازلرى بيله
يوغالاچق. هم اجتهاد و هنرلرى ايله اشلنگان نرسه لرى،
همه آثار صنائع، بر چاقروم فالنغى بوز طاولرى آستنده
هلاك بولاچق لر. بو انقلاب، يعنى خط استواغە موازى
دائرلرنىڭ تدريجا «بوز دورينه» انقلابى ۵۳۴۰ يل قدر
مدت اچنده اوله چغى فن اهللرى طرفدىن خبر بىرلمكده در.
بو ايسه، تورلرنىڭ اسفار خمسه سنده، دنيا يارادلىشىنه
بش مك پل دىلوگه موافق توشمكده در. بزم آنالرمز الك
دورده جنت ده تورغانلر، بر يوزى فقط يازدىن عبارت
بولغان. آدم لر كىومگه ده محتاج بولماغانلر. اشارلرى
ايچونده فابغور تىغانلر. محيط صولرى فقط قطب لردى غنه بولغان.

اورنبورغ قازاچیلری.

بعضا غزته لرده قازاقلر حقنده معلومات بیره مز دیب توری سوزلر بازار . اورنبورغ غوبیر ناسنده مسلمان قازاقلر ده بار ایکان، آلا شوندی ایکان، بوندی ایکان، دیگان سوزلر ده اوچری . لیکن کوبیسی حقیقتدن یراق بولا . مونه شوندی مقاله لر مینی اوز قوندلر م قازاچی مسلمانلر حقنده یر قدر طوغر یراق معلومات بیرورگه مجبور ایتلر . چونکه قازاقلر آرسنده مسلمانلر ده بایتاق بار . قازاق بالاسی (روس بولسون مسلمان بولسون) چیدی، سیکز باشگه چیتو ایله اشقولاغه باررغه تیش . بولازم درجه سنده . حتی اصل فانونده لازم ده شیکلی . ۱۸ یاشنده یهین ایتوب جماعت خدمتینه کرشه . پاسبولک یا استانیتهس پراولینیه لرنده آتته لاب، آتته لاب صوتسکی لق خدمت اوتی . یکر میگه چغو ایله مخصوص کاهیسیمه طرفندن قارالوب سلامتگی تصدیق ایتولسه کوز کوننک اوچینیه گه چغا . یازن (مای - اییون چیسلا لرنک) بر آیفه بارا کفه اوینغه او بره نرگه بارا . آتته قارالوب اوچ یل سیکز آی پادشاهلق خدمتینه تعیین ایتوله . باراک مصرفلری (آط ، ئییه ، پالتو ، موندیر ، فورمنی کوله ک ، فورمنی چالبار ، ایتک و باشقه شونک کبی اسبابلر) بارده اوزندن .

قازاق بالاسی قازاق بولا ، ۳ یل ده سیکز آی خدمت ایتوب ایلمنه قایتا . بووقت یاشی ۲۶-۲۷ لرگه جیتکان بولا . کوبسنجه ، یاشدن (۱۷-۱۸ دن) او یله نواعادت بولغانغه خدمتدن قایتوبینه یوکروب یورگان ایکی یا اوچ بالاسی بولا . دنیا کوتهرگه کیرهک . آطن طونن و شولایوق بتون خدمت اسبابلر نده ساتارغه یارامی . توری مانبؤر و اوچینیه لرگه چغارغه کیرهک . طاغن بر نیچه مرتبه آیلاب ، آیلاب بارا کفه باررغه کیرهک . الحاصل ۳۸ یاشلر سز بو اوچینیه لر بتمی . صلح وقتلر نده ده همان شولای ، توری مانبؤر و اوچینیه لر بولوب طور ا .

بو ۳۸ یاشدن ۵۵ یاشلرگه قدر قازاق زاپاص سانالا . بو آرا ده توری ایل خدمتلری (صودیا ، خزینه چی و بونلر کبی باشقه خدمتلر) بار .

اول آرا ده نگی اوزی خدمتدن قایتقان وقتک یوکروب قارشو چققان یاش بالالری ده چیتوب خدمتک کرگان بولالر . آلا ری نچه بالا بولسه ده شول اوزی کبگوک کیمیندروب خدمتکه یباررگه کیرهک بولا .

ئلك یر بولغان . کوبهو چاچسه و کوبهو چاپسه ده تله گانچه یر بیرگانلر . بورونراق فرغز و باشقرد خلقلر یینه هجوم ایتوب آلا رنک مال ملکتلری ایلمن ده فائده لانتانلر . اول زمان کبک ده بولغان ایرکن ده بولغان ، شونلقدن بو قیینلقلر برسیده سیز و امه گان . حاضر اول یر و اول دنبارلر قاید ا ایندی ؟ - کولی کورگه اوچقان . . .

یلدن یل مهاجر خاخوللر اورنلاشو هم اوز آرالرنده یلدن یل آرتوب طور و آرفاسنده یرلری ده فصلغان . بورون چافر و ملا بده اولچانه گان یرلر حاضر ده صاژینلاب ، حتی آرشینلاب اولچانه طورغان بولغان .

۱۷ دن اوتکان ، دنیا و خدمتک حاضرلنورگه تیشلی بولغان قازاق بالاسینه ده کوب یرده . بارلغی ۳ دپسه تینه یر قالغان . بورونقی اورمانلر ، اول بتون جابق بوین بایطوب طورغان طوغایلر نک اسملری گنه قالوب بارا ایندی . اورمانلری و طوغایلری توری یاقندن طاراتیلوب بتولگان . شونلقدن حاضر کوندن کون خلق آراسنده احتیاج و فقیرلک آرتا . تیک صوگفی یلر ده غمی ایگن و کسب اشلر یینه یاردم ایته طورغان ماشینا و باشقه اسبابلر چغو سبیلی خلقنک کوزی یا کادان آچلا ده باشلاغان شیکلی . آلا یده بورونقی بازار طولتروب (اورنبورغ و پوقراو قالالری نه) ایگن ایلتولر آز ایندی . اول بازارلرنی کوبرهک شول قازاق یرلری نه اولطروب بایوغان خاخوللر اشغال فیلا باشلاغانلر .

اورنبورغ غوبیر ناسینک باخشوق زور بر قسمن تشکیل ایتکان بو قازاق عسکرلری نک اوچدن بری مسلمان خلقلری در . تاریخک قاراغانده ده حاضرگی مسلمان قازاقلر نک تل و عادتلری نه قاراغانده ده آنلر ده شولایوق قران تاتارلری صاراتی و پینز امیشه لرلی کبی معلوم ترک - تاتار جنسلرن دن در . بونلر آراسنده کوبرهک تاتار و میشر شیبوه لرلی ایشتوله . تاتار بلهن میشر قاتناشقان اولرده تاتار شیوه سی ، بالغز اولطورغان یرلر ده هر قایوسینک اوز شیوه لرلی استعمال قیلنه در . مثلا بزنگ جابق بوینده (اورنبورغ دن ۶۰-۷۰ چاقمرلر توبهن) اولطورغان ایسکی ویا کئی زوباچی اوللرینک هر ایکسی میشر شیوه سنده سویله شه لر . شولوق میشر اصطلاح لرن و شولوق میشر فوشمتالرن قوللانلر . شونک

کورگانم بار . آندده شولای بر اوچ ایکنچی اوچ ایله صوغشالر . صافنار اوچی فارغالی اوچی ایله صوغشالر . لکن آزنه بیک زور دشمانلق بولوب کوب وقت رسهی صوغش بولماغان وقتلرده اورامده برسن برسی طوتوب قیناشولر بولا . اما موندده آلائی توگل . کیچه ایژان بلهن عبدالله «کاچما» اویناب برسن برسی نیکدر قیناشسهرده بوکون چاط باشنده کولشه کولشه یاشدش فلان کبی سوزلر ایله قولقه قول طوتوب هنگومه صانالر .

بو صوغش ننگ اوزینه کوره قاعده لری ده بار . چوکیگان یا یغولغان کشیگه صوغو برده یارامی . هر وقت лежачаго не бей . فازاقلر ننگ اوزلرینه مخصوص صود و اسخودکالی بولا . آندده کوبرهک منافعی بر طرفده بولغان کشیلر (کیرهک روس و کیرهک مسلمان بولسون) بر سوزنی فوتیلیر . اول - روس یا که - ناتار ، دیب برسی آخرن جبر ایکنانلری کورنمی . کوبرهک صاحبت و کیاشوبلهن حکم قیلالر . جیبلیش و جماعت اشلری پوسیولکوژوی یا که استانیچنی پراؤلینیه طرفندن اداره قیلنه . بو ایکنی پراؤلینیه ننگ اولگیسی ایکنچی سیننه تابع ، استانیچنی پراؤلینیه باشقردلر ننگ اولصلرینه اوخشیدر . فقط اسملر یگنه باشقه . بتون استانیچسهغه باش ایتوب (باشقردلر دهغی استارشینا کبی) خلقننگ اوز آراسندن صایلانوب استانیچنی آتامان قویلا . پاسیولکده پاسیولکوژوی آتامان بولا . اولده شولای صایلانوب قویلا . باشقه اداره و جماعت اشلری بار یده ملکتننگ باشقه یرندهگی اداره وهیئتلر نوسلیدر . نیک اسملری گنه باشقه بولا . مثلا فازاقلرننگ گوپیرنا باشقارلی . گوپیرناطور ناکازنوی آتامان دیب آنالا . بوکا باشقه هر بر آندیلغه بر آتامان آندیللری بولا . بو آندیللر عسکری (ؤیوننی) آندیل آنالار .

فازاقلرننگ روسلری صالدا ت روسلرغه فارغانده ئلل نیکدر یوقاری بولالر . مسلمانلری ایسه روسچه اوقورغه حاضر اشقول و حاضر معلملر بولسه ده موکا قدر بیک آز اوقوغانلر . آننگده سببی : هر وقت شهرت آلوب کیتکان روسلاشدر و سیاستی در . جایی بویندهغی ۵۰دن اوزغان قارتلر آراسنده ایلمینسکی نی بله گان کشی بیک آز اوچری . شوننگ بلهن مسلمانلرننگ بو فورقولری حقلی ده بولورغه اوخشیدر . آندین صوگ اول اشقولالرده اوقتوچیلرده موکا قدر همان شول اول روسلرنن ، اولده «آلائی بولای»

یانندوق (اون - اون بیش چاقرم یرافلده) اولطرغان چیسنا کوف و آجورنی اوللر نده بتونلهی اورنبورغ و فزان ناتار لربنگ شیوهسی یورتله . باشقه یرلرده (جایی صوبینگ یوقاری طرفنده) شولای . دیمک اورنبورغ غوبیرناسندهغی مسلمان فازاقلرده شولوق فزان و اورنبورغ ناتار لربنگ بر طوغه قونداشلر یدر .

مسلمان فازاچیلر اوزلرن بیک مغرور و متکبر طوتالر . شوننگ ایله برابر نادانلقدن کیلگان بیک طوپاس اوتکنلک کورسه تولری ده یوق توگل . آچولانسهلر «دا کازو» ده «دالازو» غنه دیلر . چیتدن کیلگانلر گه کیلمشهک دیب قاریلر . اوزلری هر وقت چیتکه اشکه (اوز یرلرینه اولطروب بابوغان خاخورلرغه اوراق اوررغه) یوردکلی حاله ، اوزلرینه کیلگان چیتلر نی (صالدا ت خلقن) موژبقلر ، اوبازلر دیبکنه یوزته لر . (اورالسکی فازاقلرنده پای بولسون بارلی بولسون چیتدن کیلگان کشیلر گه «راسی دن کیلگان» دیلر) .

یونلرننگ علم ، معارف - بلو و آکللو اشلری بیک توبهن بولغانلقدن جبر بتوب یارلیلق غلبه قیلغانده سیزمیلر . هنر و سودا دیگان نرسلر ننگ اثری ده یوق . اوللر ندهغی کیتلر ، سودا یورطلری ده چیتلر قولنده . « نیک بولای فقیر طوراسز ، نیک برده کسب هنر یولینه کر میسز ، باروم یورطلی یرلر دن بولغان آشاقنی کوتوب یاتقانچی بر بر کسب ایتهر گه کیرهک ایدی . . . » دیسهک نکرار ، نکرار « پا کرایی میر یا کازاک » دیگان جواب آلورغه طوغری کیله . بیگرهک شوننگ بلهن عاجز قالدالر . عرف و عادتلری ناتارچه و مسلمانچه . نیکدر روسی بلهن آرالاش طورسهلرده روس عرفی و روس عادتلرینه آلمیغانلر . شوننگ ایله برابر روسلر ایله عجایب بر طانولقه یاشیلر (بیلگولی اوزلری کبی فازاق روسلر ایله . یوقسه خاخولغه ، صالدا تغه اول قدر آچق قارامیلر) .

روس و ناتار فاطش اوللرده کوبرهک روس خلقی بر طرفده ، مسلمان خلقی بر طرفده اولطرغان بولا . کوز و فش کونلرنده یاش فازاقلر نی اویره تکاننی فاررغه جینالغان برده اویندن صوگ یاش اوسهلر (۸-۱۵ یاشلی بالالر) آراسنده صوغش اوینلری بولا . مونی ناتار سوزندن آلوب «کاچما» دیب آیلر ، «کاچما» دن آلتغان . بوکاچما اوینی غایت درجه ده معصوم بر او یوندر . بوکونگی کبک خاطرمده بو او یونده ذره قدر دشمانلق بولمی . مین فارغالی صوغشلر نده

ترکستانده مکتب مسئلهسی

پتر بوررغده چغا طورغان «اشقولا ای ژیزن» پآدلی غزنده [نومر ۲۹] پ. ایوانیتسکی امضاسیله برو، ترکستان مکتبلمی حالندن بحث اینوب شاپان دقت نرسه لر یازا و ترکستانده مکتب اشینک یاخشی بر حالده اولدیغنی، شونک نتیجهسی اولرق بوقرایده بکرمی. یللمر اینسپکتورک ایندکان بر کشینی اورنندن چقارغه طوغری کیلدیگنی و معارف ناظری معاونی نك بالذات اوزی کیلوب ترکستاندهغی مکتبلمر مسئلهسی ایله طانیشووبنه و بونده مخصوص اوچیبینی اوقروغ آچو مسئلهسیبینی نیکشرووبنه احتیاج کورلدیگنی و بو قرایده مکتب احوالنده کورلیگان قصورارنك بعضلمر معلملرنك اهلیتسزلیگی شیکلیلی خصوصی سبببازدن کیلسهده، توبان و اورتیه مکتبلمر نك عمومیتله تنزلده بولولر ینك سببی بو طرفده طونلغان «آغارنو سیاستی» ایکانلیکنی و نیچوندی بو طرفدهغی مأمورلر گیمنازیا آچارغه بیک هوسلی اولوب، قرای ایچون ایك کیره کلی بولغان هنر و صناعت مکتبلمر آچارغه درد ایتمدیکلرینی، مثلا: بتون ترکستانده بر دانه اورتیه تیخنیچسکی مکتب بولونمادیغنی، باری ایکی دانه تجارت مکتبی موجود اولوب، آنکده برسی خصوصی اولدیغنی، توبان درجه مکتبلردن یالکیز بر دانه باغچه چیلق، بر دانه شرابچیلق، بر دانه ده هنر مکتبی بارلقنی و بونلر نكده، ترکستاننی برنچی مرتبه استیلا ایتموچیلر طرفندن آچلقان مکتبلمر اولوب، هنر مکتبلندن باشقهلمر آچینهچق بر حالده اولدقلمرینی بیان ایتمکندن صرک دیهدر:

« ترکستانده پاپوچیتل اوقروغ قویو [معارف دائیرهسی یاصاو] فرض ایتمکگنده ایك زیاده اهمیت بیریلورگه تیوش نرسه اورتیه مکتبلر توکل، بلکه توبان مکتبلمر نك حالی و خصوصاً توزیمس مکتبلمر در. بو قرایده ابتدائی تعلیمگه و خصوصاً توزیمسلمرنی (مخلی خلقنی) اوقتورغه کوب یللمردن بیرلی بتونلای اهمیت بیرلمه دی یا که غایت آز بیرلیدی. بونی اثبات ایچون شونی کورسه تو کایمدرکه، مثلا: ترکستاننك باشلیچه اوچ اوبلاستی بولغان صدریا، فرغانه، سمرقند اوبلاستلردن زیمسکی آچه نك

ایتوبکنه غرامتلی بولغان کیتچی یا پیسرلردن گنه قویلا کیلگنگه اوقتولریده تمام تمامیله «اوزلری توسلی» بولا ایدی. شونک بلهن خلقنكده کوکلی اوسمی، نیچک بولسه آلی، بالاسن اشقولاغیه بیارمی قالورغه طرشا ایدی. شولایین روسجه بلو و روسجه بازو طانوده قازاقلر صالدا تارغه قازاغانده کوب و حتی بیک کوب درجه اوستده طورالر. اما مسلمانچه طوغر یسندیه مسئلهنی بولای آیرورغه کیرهک بولا: اصول تعلیم کورگان برلرگه، شهر تیرهلمرینه قازاغانده شکسز توبه نلر. اصول تعلیم کورمگان اوزلری شکللی فقط «ایچک» بلهن گنه ما طاشقان قازا یا فارغه قازاغانده، قطعی صورنده نه بتورگه ممکن - یوقاریلر، آدلر.

غنی بای مرحوم زماننده جابق بوبینهده مکتبلمر صالورغه، اصول تعلیم بلگن معلملر قویدرغه، دیب بر قدر اجتهادلرده قیلنغان ایدی. اوزارندن بر نیچه کشیلر آلوب قازغالی دارالمعلمینده تعلیم ترتیبلمریده کورگازدرلگن ایدی. باشده بعض بر اورنلرده بو هم قبولده ایتملیدی. لکن خلقنك آکلاب جیتیهوی آرقاسنده ملالر بو «بلاء» دن بیک چیکل قوطلمیلر. تورلی بهانهلر ایله اصول تعلیم اشلرینی شریعت و سانی اشلرینه خلاف کورسه تیب معلملرینیده فودروب بتردیلمر. شولایده بو ترتیبلی معلملر اوزلرینك ۲-۳ یللیق فسقه غنه حیاتلرندهده اصول تعلیم نك فائز و چیکللمکدن عبارت بر نرسه ایکن بلدروب کیتدیلمر بوغای. حاضرده خاق آراسنده: «تگی صلوات نه یتدیه طورغان معلم یاخشی نرسه ایدی اول، بالالرنك کوزن بیک تیز آچا باشلاغان ایدی» دیوچیلر بار.

شعر

کم اول؟

کم دیهن طوتقان بر او، بیک کوب بالقی قارماق بلهن «ای خدای بیردک نله کنی!» دیب صانی بارماق بلهن «اما شادلاندمه صرک قارماقلم له کوردی» دی «صونی بولغاندردی بونلر کوب زمانلر طوردی» دی اول سفیل کورگان بیلندن صافی صو بتکان پچرانوب «پچرانوب یورگانلرنن آبراک نچک قابدردی» دی اول بالفچی کم بولور؟ بل! عینی نك کوب عینی بار اول بالقلر کم بولور؟ «بولدن تمام صایبردی» دی ضیا مجاورف. «پروژیوال».

روشنه، اوچ - دورت یل اچنده فرأندن بر نیچه واق سورلر، عرب فارسی تلنده یارلقان بر نیچه عام حال کتابلری هم، مشق اوکرانودن عبارت ایدی. دین اسمندن، قاطی معامله لردن باشقه، هیچ بر فائده لی تریبه بیرلمی؛ شوکا کوره، بوندن چقانلر ترقی طارموزی علم دشمانی بولوب چقالر. فکرلری آچیلدی و طورمش بلن طانشدرلمی، حتی ایك ساده وایك ابتدائی نرسه اوز آنا تل لری اولان تاتار یاخود صارت تل لرنده نغرامتنی بولوب، چقانلرینه بیک یش اوچرالا.

روسیه ولایت مأمورلری «توزیمس» لرنك بو مکتب لری حقیقه یا کلهش فکرده بولوندیلر. زمانهغه موافق توکل لکلری و یارده چپاری یوقل سببلی بو مکتب لرنی اوز لکلرندن یوغالوب کینه لر لر دیب اولادیلر. باشده راق توزیمسلر آراسنده، توکل ابر ازوانیه حتی روس تلنگنه ده بغشیراق طاراطورغه طر شهادیلر. روسلر ایچون آچلقان اشقوللردن، سانلری و اهمیتلری بیک آز بولغان، فرغیزلرغنه فائده لانه آلدیلر. نهایت ۱۸۷۴ نچی یاده تاشکنده توزیمسلرگه مخصوص یگی اصوللر سالندی. دین نی بر ملا، روسچینی، برلی خاق نك تلن هم عادتین یاغشی بیله تورغان اوچیتل او قوتا ایدی.

باشده راق بیک صافاق ایله ن صوگراق تدریجا بوندای اشقوللرنی تیره باقغه کوبایتورگه روس مأمورلرینك کوب اجتهادلری کوردی. محلی خاق الکنده بو اشقوللرغه میسیرنبر لک مقصدی بلن صالغان دیب قاراب، صوگراق بو شبهه لرده بتوب، دوام ایتمه لرده، صوگ یل لرده اوللردن بالالرن بیروچیلر بولدی باشلادی. ایندی معلوم بولدیکه، نی قدر مصارفیغه توشوروب اشله نگان اشلر، اولغانچه کونکان امیدنی بیرمیلر. حالبوکه شول آراده، مسلمانلر نك اوز ایسکی مکتبلری همانده بار، هم آله بار وغه طارموز بولوننده دوام ایتمه لر (!) اوشبو کونده بیک صاناولی غنه بولغان «روسقو - توزیمنوی» اشقوللرغه مقابل محلی خلقنك اوزلرنده یوز مکتلب او قوچیلر ایله اون مکتلب مکتب بار. بونلر روسلق تأثیرندن طش، هم هیچ بر کانترولسز و معارف نظارتندن خارج طورالر. ا کلاشیلکه: بزنك اشقوللر من محلی خلقنك کیره کلرن بیرمی هم آلارنك نقطه نظرلرینه موافق توشمیدر. مونه بو جهتنی الکندن اولارغه کیره ک ایدی.

روسقو - توزیمنوی اشقوللر خلق نك امنیتن اوزینه

معارف گه تعین اینلنگان فسمندن اوچ الرشده برسی اوشبو اوچ اوبلاست مرکز لرنده گی اورنه مکتبلرگه طوتولوا و اوچده بر مقداری اوشبو اوبلاستلرنك اویاز قالارنده گی غاراداسکی و پر یخودسکی اشقوللارغه، دورنده برسی روس سبلسکی اشقوللرینه و یالکنز اوند بر الوشدن کیره گی محلی اول خلقینك (مسلمانلرنك) احتیاجلرینه صرف ایتمه لر.

معارف یولینه آچه نك طوتلوی ده بیک تصادفی بر روشده لر. بعض اویازلرگه بر نیچه شهر مک بیریله. بعض برلرینه بتونلای اهمیتسز بر مقدار، مثلا بر سینه ۶۱۰ صوم بیریله. سمرقند اوبلاستنده گی جیزاق اویازینه ۱۹۰۴ - ۱۹۰۶ اسمیتلرنده بر تین کوشده بیرامه گان. زا کاسپسکی اوبلاستنده حال بوندن یاغشی توکل، بلکه دخیده ناچارا قدر. ۱۹۰۴ دن ۱۹۰۷ گه قدر دورت یلده مونده معارف عمومیه ایچون مصرف بتونلای توشوب قالغان. مونده معارف آچه سینك ایك مهم قسمی اورنه مکتبلرگه، روس اوللرنده اشقوللارغه کیمه. اصخاباد شهرنده گی کتبخانه ایله موزی ده اوشبو زیه ستوا آچه سیله طوتولادر. برلی خاق نك (مسلمانلرنك) احتیاجی ایچون معارفگه تعین اینلنگان زیمسکی آچه نك سبک زده بر الوش مقداری غنه صرف ایتمه لر. مونده ده بعض اویازلرگه (مثلا نهجه ن اویازینه) معارف آچه سی برده بیرلمی. بعض برلرنده مصرف، کشی باشینه بر تین ایله دورت تین آرسنده توشه لر.

مانغیشلاق اویازنده برلی خاق ایچون بر اشقولاده یوق. عمومی اوقو ایچون بیاگوله نگان آچه دنده هیچ نرسه بیرلمی.

کیله چکنده بو حاللرنك توزه لوون امید ایتموده مشکل. عمومی اوقو ایچون کیرک بولغان مصارفنی تعین اینو اوبلاست مأمورلری قولنده لر. حالبوکه بونلر اشقوللرنك هر برده کوبایوون تله میلر. کوبدن توکل گنه زیمسکوی خزینده ن بیرلنگان آچه لرنك عمومی اوقوغه توشمیه چکن بیان ایدلنگان دافلا دغه، بر اوبلاستنوی مأمور «قایچانغه حدلی بو اشقوللرغه بیریله باراچق؟» مالنده بر یازو صزوب قویغان.

نی قدر مصارف ماولدی بی حالده، برلی خلقنی روسیه غه یاقلاشدر و مسئله سی همان کیچکدر یله باره. روسیه گه تابع بولماسدن الک، ابتدائی اوقوغه آنلرنك اوز محله مکتبلری خدمت ایدی. اوقتور وشاری مک بلن برلی اوزگارمگان

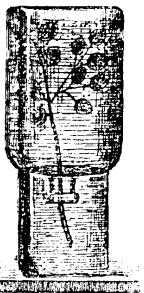

نباتات

فنى اوقولار

يافراقلر بلن اسان تجربهلر (۱)

نباتاتنىڭ مولد الحموضه چغاروب طورديقلرن اوزكز بلورگه تلهسهكز ايڭ پراستوى تجربه مونه بو: جاي فصلنده قوياشلى بر كونده سازلى جىردن نىنداي بولسهده بر ياشل يافراقلر - ئولهنلر جيوب، شيگمهس بورون صو بلهن طواى بر پىلالا صاوتقه صالساكز يافراقلر كموش دانهلرى كىك واقغنه بورچكلر بلهن قاپلانور. بو جم جم ايتكان بورچك قووقلر، نىنداي بولسهده بر غاز. بو غازنىڭ حقيقتن هم نىنداي غاز ايكانون بلور ايچون آنى جيوب آلوب قارارغه كىرهك: بونىڭ اوچون بر بوپىلقه اچينه ياشل يافراقلى بر كچكنه بوطاق طقوب اچن صو (۲) بلهن طوترورغىده، صو بلهن طولى بر استكانغه باش توبهن قاپلاب، قوياش

شكل ۱۰

ياقتىسى توشوب طورغان بر اورنغه قوپولور (شكل ۱۰). يافراقلر شونوق اينجو دانهلرى كىك كموش قووقلرى بلهن قاپلانور - بو قووقلار (بورچكلر) مولد الحموضه در. اولده صودهغى حامض قاربونده بولغانده ياقتىنىڭ ياردمى بلهن يافراقلرنى آنى مونده ايرىگه چغاردىلر. بورچكلر آيرىلوب چغه چغه، يوغارىده بوپىلقهنىڭ توبنده جيولورلر. بر آز وقتلر

اونكاج بايطاق مولد الحموضه بولور. ايندى مونىڭ بلهن تورلى تجربهلر ياصارغه ممكن. مثلا: بر كويگان چرانى شونده - مولد الحموضه اچينه طقساڭ يانا باشلار... بو مولد الحموضه، يافراقلرنىڭ اشلهب چغارغان مولد الحموضهسى. بويله يافراقلرنى اشچى ايتوب مولد الحموضه جيو فقط حامض قاربونلى صو بلهن قىلنغان تجربهلرده گنه مكندر.

(۱) باشى ۱۶ نچى عددده.

(۲) شونى بىك آچق بلونسونىكه، بوپىلقه هم استكانغه صالور - ناچق. صولارنىڭ حامض قاربونلى بولولرى شرطلر. قويو هم چيشمه صولرى حامض قاربونلى بولا، طاغن كوبابوى اوچون تروبا بلهن بىغداتوب صوغه طن - صولو بىررگه كىرهك؛ طن بىرگانده هامض قاربون چغه، ايندى تروبا آرقلى ئورگانده صوده اروب قالادر.

جلب ايتو ايله برگه روسيه منفعتينده خدمت ايتىردى بولسونلر، ياكه شولوق ايسكى مكنبلرنى برترقى بولينه فويارغه كىرهك ايدى. بزهمانده روسلر ايچون اورتا مكنبلرنى آرتىروده دوام ايتىمز.

حالبوكه، مسلمانلرنىڭ آكلىلرى، ايندى اوزلرى ايچون بىكى اصول مكنبلر آچا باشلادىلر. بو مكنبلرده زمانهغه، طورمشقه كىرهكلى نرسهلرنىڭ مقدمهلرى اوقوتولا. هم ايسكى، دىن اسمندن تورلى فصنقىلقلر اورنینه بالاغه روح و فكر بىرىله بوندن چىغانلر فكرلرى كىكيايوب، معلوماتلرن آرتىروده دوام ايتوب، ملالرنىڭ قارشو طورولرىنه رغما ترقىگه يول آلار.

بو قدرىسى ايچون ناتارلرغه، شمهسز رحمت ايتورلك بار. فقط بو بىكى مكنبلرنده برلى خالقغه، روس تان اوقوتوب روسلر ايلهن ياقنلاشدر و جهمى ضعيف بولووى شايبان ناسفدر.

بىك آز اراده بو بىكى مكنبلر يىلدىن يىل بىرلرلر آرسندن طرفدارلر كوبايتوب، كىلهچكده روس توزىمنوى اشقوللرىنده رفاقت ايتولرى احتمالدىن بعيد توگلدلر.

بزده ايسه اشقوللرنىڭ استقبالىنه بىك آز اهميت بىرىله. بو حالده دوام ايتلسه، اشقوللر اميدلى نتيجهلر بىر. آلماسلر.

روسلر بىك ياخشى بىلورگه تىوشكه، تركستاننىڭ كىلهچكى شول روسقو - توزىمنوى اشقوللرغه باغلو بولغان كىك، روسيهنىڭ تركستاندهغى حالىده شول اشقوللرغه مربوطلر. بو حاللرغه كوز بومارغه، هم اليگه حدى كىك اوپنابغنه قارارغه يارامى. حيات هم طبيعت مسئللىرى جدى مسئله اولوب اويون ايله هيچ بر وقت جبولمىلر.

«شورا» - اگر حكومت مأمورلرى محلى مسلمانلرنىڭ اوز مىلى مكنبلرىنه قرن قاراماسلر و آنى زمانهغه موافق اصلاح ايتو خصوصنده تىزىمىلرنىڭ ترقىبىرورلرىنه خىر خواهاق كورسەتسەلر، بونلر آرقىلى هم حكومت منفعتىنى كوزەترگه همدە تركستان خلقىنىڭ ترقى و تەدىللىرىنه خدمت ايتارگه بىك ممكن بولور ايدى.

عبرتلى سوزلر:

بر قلغه «آزاد اولدىڭ!» دىمىلر، بوڭا قارشو: «آچقە تابامده قل صاتوب آلام!» دىمىش.

قلوروفیل - یاخود یاشل یارمالر.

عالملر بیک آچق بلملر در، که: بوزولغان هوانی، ئوسمک لرننگ فقط یاشل بولغان قسملری (یافراقلری) گنه یا کاترتالر. اگر بر فانوس آستینه بر طچقان بلن گومبه یا ایسه بر ئوله ننگ طامرن یاچکه سن صالوب قویساک هوا بیگره ک تیز بوزولور، چونکه نباتاتنگ یاشل بولماغان اعضالری هوانی تازارتمیلر. یعنی فاربون بلن نباتاتنی طویدریمیلر.

نباتات ننگ یافراقلرن یاشل توسکه بویاغان؛ عادی کوزگه اوزی کورنمه گان بر نرسه بار. مونی یاشل یافراقلرنی توناتکان (۱) وقتده بیک آچق کوررگه بولا. یاشل ئوله نلر سالنغان خمر یاشاره، اما یافراقلر اوزاری آغاروب قالالر. چونکه یافراقلر اوزلرین یاشل توسکه بویاغان نرسه لرن خمرگه بیرگان بولالر، بو نرسه گه - قلوروفیل دیوله در. قلوروفیلنی میکرسکوب آرقلی هر یاشل یافراقده کوررگه بولا. اگر بر کیساک یافراقنی میکرسکوب آستنه قویوب قاراساکیز، حجیره لرنینگ اچنده واقفنه یاشل یارمالر بولدیفنی کوررسز، بو - قلوروفیل در.

شمدی معلومدر، که هر بر ئوله نده - یمش لرنده، یافراقلرنی هم بوتنه اعضالرنده نشاسته - Крахмал مادهسی بار [شکل ۱۱]. اگر تله سه نیندای بر ئوله ننی قارانغوبر اورنگ اوزاق زمانلر طوتوب، سوگره شول ئوله ننی میکرسکوب آرقلی قاراساکیز، ئوله ننگ حجیره لرنه هیچ بر کراخمال مادهسی کورنمه س. سوگره شول ئوله ننی یاقتیغه چغاروب بایطاق وقتلر طوتقاج قاراساکیز، یاشل یارما - لرننگ آراسنده کراخمال ئورلقلرن کوررسز.

شکل ۱۱

یاشل یارمالر آراسنده کراخمال ئورلقلری.

کراخمالنی [ایبود] ننگ تأثیری بلن بیک آچق بلورگه بولا. مونگ اوچون فقط، کراخمالنی ایود بلن چلاتورغه کیره ک. کراخمال شوندوق کوگارور. بعض برسوت ساتوچیلر، سوتلری قویی بولوب کورینسون اوچون، سوتکه - ئون - کراخمال قرشوب قایناتالر. ایندی بر سوتده اون سالنغانی،

(۱) توناتو - دیوب خمرکی اسپیرتلی شرابارغه نباتات مالوب بر نورلی دوا حاضرلهوگه، دیوله در.

عالملر بوتجربه نی حامض قاربونسز (مثلا قاینانغان) صوبله ن فیلوب قاراسهلر یافراقلرده هیچ بر بورچک ظاهر بولماغان. مونه شوندن باگائلر، که یافراقلر، مولد الحموضه نی حامض قاربوندن چغاره لر ایکان. بز بله مز: حامض قاربون ایکی نرسه دن ترکیب ایدلگان، اولاً: Углеродъ - قاربون - کومر، ثانیاً: Кислородъ - مولد الحموضه؛ یافراقلر حامض قاربوننی مولد الحموضه هم قاربونغه تحلیل ایته لرده، قاربونن اوزلرینه آرق ایتوب آلوب قالالر. مولد الحموضه - ضه سن ایسه، طشفه - هواغه چغاروب جیاره لر. نباتات، حامض قاربون بلن رزقلانه لر دیب ایتورگه ده ممکن. لکن اوزلرینه قاربون ماده سن آلوب قالالرده مولد الحموضه سن کیرو چغاروب طاشلیلار. نناکه، بز چیتلاوک آشاغانده اچنده گی توشن گنه آلامزده قابوغن آتوب طاشلیمز. نیگه آغاچده کومر بیک کوب؟ مونه ایندی بز مونی بله مز. اگر آغاچنی بز بازغه ئویوب اوستن توفراق بلن قاپلاب، سوگره اوت قابزوب یانارغه قویساق شلترتاب تورغان صافی کومر حاصل بولور. کومر به رنگی ننگ کراخمالنده - چو - گوندرننگ ته ملی شکرنده ده بار. آق شکرده ده بار؛ بر کیساک شیکرگه بر آز حامض کبریت Сѣрная кислота قویوب قارا کز ئلی، آق دیگان شیکرک فاب قارا کومر بولور. کومر - قاربون ماده سی هر بر نباتاتده بار؛ لکن کومرننگ ایگ اساسی قاربون - Углеродъ در. بو قاربون ماده سن یاشل یافراقلر، حامض قاربوندن آلدیلر. بو حامض قاربون هوانی نسیمی ده ده آزارق بار، کوب توگل؛ کوب بولسه ایدی، بز بولوب طونچغوب ئوله لر ای دک. اگر برده بولماسه ایدی، ئوسمک (نباتات) لر باری ده آچلقدن ئوله لر ایدی.

نتیجه چقدی: نباتات، طاملری بلن گنه رزقلانمیلر ایکان، بلکه یاشل یافراقلرنینگ یاردمی بلن ده رزقلانه لر ایکان. طاملری بلن جیردن فقط کول هم آروت ماده لرن گنه صورالر. اما یافراقلری بلن هوانی نسیمی ده گی حامض قاربوننگ قاربونن آلالر. قاربون ماده سی درست جیرده ده خصوصاً قاره توفراقده هم تیرسده بیک کوب، لکن ئوسمک لر قاربوننی طاملری بلن آلمایلر، بلکه یافراقلری بلن آلالر. دیه ککه یافراقلر ئوسمک لرنی هوا ده گی کوزگه کورنمی طورغان بر رزق بلن رزقلاندره لر ایکان.

قلوروفيل نىڭ اشلىكى لىكى.

بو كىچىك ياشل يافراقلرنىڭ اشلىرى - قىلغان خىدمەتلەر
 ساناب بىروراك توگىل. كراخمال ھىم نباتات و آغاچلارنىڭ
 كومرلر كىنە بولار اشلىگان دىب اويلانماسون، بولارنىڭ
 خىدمەتلىرى بىلەن چىرشارنىڭغى ئولەنلەر ھىم بوكونگى اورمانلر
 غىنە يارانماغان، بلكە چىر آستىدەغى كومرلردە - يعنى
 بتون طورف و بتون طاش كومرلرى، غرافىتلر، آلماسلر...
 بارىدە بولارنىڭ خىدمەتلىرى ساپەسىدە بولغانلر. بو ياشل
 يارمالر فايدە بولسە - شونىدە نباتات ھوادن قاربون آلا.
 بولار بولماغان چىردە ھوادن كومر آيروب آلورغە قولندىن
 كىلگان بوتەن ھىچ كەسە يوقلر. احتمال بزگە براو:
 «گومبەلر ھىم بعض شوندى ئوسملىك لر يافراقسىز ھىم ياشلىسىز
 دە طورالر بيت» دىوب ايتور. بو سوز درست؛ لىكىن
 گومبەلر، ياشل يافراقلرنىڭ، چرىكلرى بىلەن زىقلانوب
 ئوسلر: اورمان آرالرنىدە، تىرسىلدە چروگان ياشل يافراق
 ھىم بوتانلر بولغان چىرلردە ئوسلر. ياشل يافراقلر بولماسە
 ايدى - گومبەلر نە ايلە زىقلانورلر ايدى؟

اويلاپ قاراگىز ئىلى، اگىر دىيادە بوكونىگە كورنەنگان
 واق ياشل يارمالر بولماسە ايدى، ئوسملىك لر اوزلر يىنە آزىق
 حاضرلرگە قوللرنىن كىلماينچە آچلىقن بارسىدە ئولوب،
 قوروب بتەلر ايدى. ايندى نباتات بولماسە حيوانلرغە
 ھىم آدملىرگەدە آشار نرسە بولماس ايدى. عىجب دىگىمى؟
 كوزگەدە كورنەنگان غايىت كىچىكە واق ياشل يارمالر، بتون
 دىيائى - بتون نباتات حيوانات و آدملىرنى طويدروب طورال.
 بو كىچىكە فابرىقلر - ياشل يافراقلر - قلوروفىللر بولماسە
 ايدى، نباتات و حيوانات بىرسىدە بولماس ايدى. ايندى
 بو ايكى دنيا (نباتات و حيوانات) بولماسە ايدى، آدم بالالرىدە
 بولماس ايدى ھىم آلاردن باشقە چىر شارى آي كىك ئولك
 بر پلانېت بولور ايدى.

موندن ايندى طاغى بر حكمت آكلارغەدە بولا: نباتات
 ھىچ بر كىمگە و ھىچ بر حيوانغە چىر ظلام ايتماينچە - بىرسىدە
 اوتروب صويوب آشامايچە؛ ھوا، صو ھىم طوفراق بىلەن گىنە،
 دىيادە يالگىز ئولەنلر دىياسى بولوبقنە طورال آلار ايكان.

(آخىرى وار)

على رىقى.

يوقى ايدوكىن بلور اوچون اول سوتكە ايبود تاثير ايتىدرب
 قارارغە كىرەك، ئون سالنغان بولسە - سوت، كوگار و برەك
 كىتار.

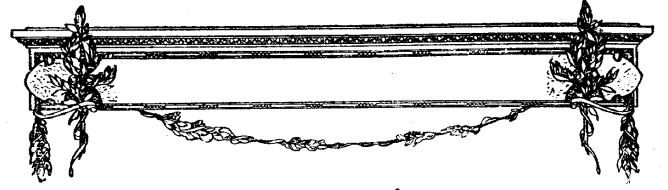
عالملىرىك آچى بىلمىلردى، كە بو ياشل يارمالر ياقىتى
 دە طورغاندەغىنە كراخمال ئورلىقى بىلەن طولى بولالر، قارانغو
 دە - كراخماللرى يوغالا. يعنى بو ياشل يارمالر ياقىتى نىڭ
 ياردمى بىلەن كراخمال ياصىلر، كراخمال ايسە - قاربون
 بىلەن صودن سركب (طوغروسى، مولد الحموضە بلن مولد المادىن)
 يافراقلر صونى قايدىن آلار، بز بونى بىلەمز. نباتات
 صونى طامرلرى بىلەن طورانغەغى (رطوبت) - دمىنى
 صوروب آلار. شولاي، نباتات بر مادەنى - صونى چىردىن،
 ايكىنچى سىن - ھوادن آلار. بو ايكى مادەن ياشل يارمالر
 يافراقلرنىڭ حجىرەلرنىدە، شول ئولەنلرگە آزىق - يعنى كراخمال
 ياصىلر؛ لىكىن بو يىكل اشى توگىل، صو بىلەن قاربوندىن
 كراخمال ياصاب چقارورغە بزنىڭ قولندىن ھىچ كىلەسى يوق؛
 اما قلوروفىل - ياشل يارمالر ياصى آلا.

شوكا كورە بر عالم يافراقلرنى، كراخمال زاودلرى، دى.
 ھىر بر ياشل يافراق - اوز آلدىنە بر كىچىكە زاود
 - فابرىك؛ يافراقلر فابرىك بولسە لىر، ياشل يارمالر،
 كراخمال ياصاچى ماشىنەلر دىرگە يارى. عادى كراخمال
 زاودلرنىدە، كراخمالنى برەنگى دن يايىسە بغداى دن ياصاب
 چقارلر، اما ھىچ بر زاوددەدە يافراقلردەغى كىك كومر
 بىلەن صودن ياصى آلەيلر، يعنى عالملىر ياصاب چقارە آلمغانىنى
 يافراقلرنىڭ حجىرەلرى ياصاى آلا. بو اش، آلارنىڭ بر
 سر، ياشرن علملىرىدە. بو سرنى كىشى ايتكان كىشى يوق
 ئىلى، فقط بر الله غىنە بىلە. ئىللە نى اوچون توگىل بر عالم
 مزاح ايتوب «يافراقلر، بزگە قاراغاندە كو برەك بىلەر»
 دىوب ايتە.

ايندى بز بىلەمز، يافراقلرنىڭ طاغى بر زور اشلىرى
 بار ئىلى، آلار - اوزلر يىنە كومر حاصل ايتار اوچون ھوادن
 حامض قاربون ئىلە كىتروب آلارلردە، آنى، قاربون غە ھىم
 مولد الحموضەغە تحليل ايتوب قاربون قىسمن اوزلر يىنە آلوب
 فالالر، مولد الحموضە سىن طىشقە چقارلر. بو اشنى كم اشلى
 دىب بىلەسىز؟ مونى دە شول قلوروفىل روسچە ايتساك
 Листозелень لىر اشلى. بولار كومر چىلر كىبى كومر حاضرلىلر.
 لىكىن كومر چىلر، آغاچدىن چقارلر؛ بولار ايسە - ھوادن
 آيروب آلار. بواش ايسە - غايىت قىيىن و نىچكە بر
 اشدر.

روسیه تاتارلارینڭ بر کچکنه گنه قسمی دیو بلوب بو چرولر ایله روسیه نڭ هر طرفنده چاپلگان «شورا» اوقوچیلرین، اوزلرینڭ بورونقی چرولری ایله طانشدرو فائده سز بولماس دیه امید ایتوب چرولرنی مطبوعات میداننه چقارغه جسارت ایتدی.

برنجی چرو: «قازان بیٹی»، محترم فاتانوف جنابلری بو چرو حقدنه ایتنه در: «بو چرو عبد القیوم ناصرینڭ ۱۸۸۱ نچی یل سالنامه سنده باصلغان ایدی. ناصروفنڭ ایتوی بوینچه بو چرو کوبده نگی بولوب قازان ولایتینڭ بارچه تاتارلرینه بیلگیلیر. بو بیتنڭ کیمین میغان، هم «قازان آثار قدیمه و علم ملل جمعیتی» نڭ اعضاسی، تاتار خلقنڭ (عوامنڭ) ادبیاتنی بلگچ مشهور کشیش س. م. م. مانوبفکه، بله بهی اویازینڭ قورچی اولینڭ کوشنلری نیقولایف ایله میخایلوف کهنجه (اسکرپیکه) و ۱۷ قلی دومبراده اویناب ایشندردیلر. اویناوچیلر نڭ ایتوونچه، «بو بیتنڭ کوی اویا و قازان ولایتلرینڭ کرهشن هم مسلمان لرینه معلومدر» دی. امید ایتلننه در، صوگفی زمانده کورنگاله گان درام و موسیقی محبلری شونڭ کبی ایسکی چرولر نڭ کویلرینی اونوتلماسدن بورن نوطهغه نوشروب نشر ایتورلر دیه.

قازان تاتارلرینڭ تاریخی چرولری (۱).

(پرافیسور فاتانوف جنابلرینڭ «قازان تاتارلرینڭ تاریخی چرولری» اسملی کتابندن.)

صوگفی زمانلرده طوغان ملیت حسی و آنڭ نتیجه سی اولارق کوندن کون ملی مکتبلرگه، ملی تار بیخه، ملی چرولرغه و ملی طورمشغه آرتقان دقت و بو دقتنڭ سایه سنده میداننه چققان ملی مکتبلرگه تعلقلی بولغان تورلی تورلی درس کتابلری و اصول تعلیمنی هر مکتبلرده بردهی اوقتو ایچون کورستلگان سعی و طرشولر، واتی، واق «تاریخ بلغار»، «قازان» کبی رساله لر یوقاریده غی ایتلگان حسنڭ طامر جایگانن کورستمکده در. بو یوللرینی یازوچی ده اوز طرفندن، ملی تاریخ ایله اوغراشقان کسه لرگه یاردم بولسون دیه محترم فاتانوفنڭ: «قازان چرولری» اسملی کتابندن آلقان چرولرینی «شورا» صحیفه لرنده کورسترگه یازدی. بونده یازلقان بعض بر چرولر، قازان اهالیسنه بیلگیلی و طانش بولسه ده یازوچی آنلرینی

«قازان بیٹی» (۲)

تاریخی بیٹی یوزده کلدی تهر بلغارغه * عبدالله خاننڭ قولندن بلغار شهرین آلدیا
اول بولونکنڭ صوتکنده قازان صوی بوینده * ایکی اوغلی کلوبن قازان شهرین صالدیا
ایکی یوز آلتمش ایکی یل قازان مسلمان قولنه * آخر باری صوتکنده اورص خلقی آلدیا
غازیلری کوب ایدی ملالری چوق ایدی * عالملری کوب ایدی زمان یادکار ایردیا (۳)
بو جهان منور ایدی جور جفا یوق ایدی * مرید مرشد کوب ایدی زمانی خوب ایردیا
عالملری دوست ایدی مرشدلری خاص ایدی * بارچه دشمن پست ایدی زمانی یادکار ایردیا
یادکار خاننڭ بر قزی قالدی توقز یاشنده * خلق ایشلو اشنده کوب عقللی ایردیا
توقز یوز ایلی بیٹی ده یادکار کتی دنیا دین * آتاسی نڭ اورنینه خان بولورسن تیدیا
سن مؤنت دکلموسن خانغه لایق دکلموسن * مونچه ایرلر بارنده خان بولماس من تیدیا
اوشبوسوزدن عبرت آلدی بودنیانی یوقغه صاندی * آتاسی نڭ صوتکنده اوز جانن اوزی آلدیا
نسندن بر ایر بار ایردی اسمی آنڭ شغالی * شفالرگه یار ایردی توقون بولمس ایردیا
کوب خلایق باردیلار کوب مال بیروب آلدیلار * اوشبو شهر قازانغه خان قیلدی ایردیا
شهر قازان ایچنده شغالی هم خان بولدی * دنیا دیگان سرا بغه جور جفا تولدیا

„(1) Историческія пѣсни Казанскх. татар. Катановъ Казань 1899 г. Универ. тип“

(۲) چرولر نڭ اسملی فاتانوفنڭدن اوزگرتلمی یازلسی.

(۳) یادکار - خان اسمی.

اوز اوزینی بلماس کوزی هم مالغه توبماس * اورصلاردن مال آلوب داریغه صو قویدیا
 اورص خلقی ایشایدی شغالیگه قوشولدی * شغالیدان ایبان اورص قران شهرین آلدیا
 ایبان اورص ضرور بولدی مسلمان لار خور بولدی * نیچه ولی نیچه عزیز شهادتلا تابدیا
 روس لار خبردار ایدی مسلمان لار بی خبر ایدی * شهر فزان یاننده اوروش توفوش بولدی
 اول اوروشدین بولمادی قران شهرین آلمادی * اوشبو زویه طاغنده اورص فاللا صالحیا
 مسلمانلار کوردیلر صوراب ازلب بلدیلر * اوشبو بزنگ برمز قاندىن ككلدنك تیدیا
 قایدین اورص کلوب سن، مونده مقام قلب سن * کمدین رخصت آلوب سن تیوب جهاد قیلدی
 بار ایدی بر مرد خدا اسمی ایدی آنک چورا * کوب اورص نی فرماغه خدا مدد بپردیا
 بار ایدی بر ابر اولماس اسمن آنک کهمسه بلماس * شهر قرانغه کلگونچه کهمسه کورماس اپردیا
 اولماس برله ابوالعالمی یاری بپردی جبار خالق * مؤمذرنگ اوچونی باروب آلور اپردیا
 تیدیلر آنکا یا چورا ایرورسن مرد خدا * الله ننگ ندر چاره ایبان اورص نی سن طورا
 کلوب یتدی چورا باطر روس خانی چادرده پاتور * چادر ایچنه کروین باشن کیمسوب آلدیا
 اولتروب اپردی آشنه آشی یتدی باشنه * آشی آلدن دین کتکونچه باشی توشتی آشنه
 عقلی یوقدر باشنه کوب خلقی بار فاشنده * نیک بیورمادی بریاشنه اصطر و غ توروننگ قاشمده
 کستی آنک باشنی آفوزدی هم فانی * اول دوشمان ننگ جاننی جهنم گا بپردیا
 توقز یوز ایلی توقزده سچقان یلی ایدی آنده * عقربنگ ایکنچی کوننده ایبان اورص آلدیا

II « آلیکساندر بیتمی »

الکسه ندور آنلاری بارده یفاک نشاؤلی * الکسه ندور صالحاتلاری افسرگا اوشاولی
 گلاؤیس مولدیس ارمین اسکی گو بیرنا (۱)
 مندوم طاوننگ باشینه اسم یازدوم طاشینه * فرانصوص بیک آزغان ایکان بنم عزیز باشمه
 اوچ دورت کردم صوغشقه قانلار بیلگه دیک آفدیلار * صوغشمز تمام بولغاچ بزگا میدال نافدی لار
 ارمیالارنی چیدروب صایلوب صایلوب آلدیلار * بارده بلار کیمته دیب سونشوب فالدی لار
 فرانصوصننگ ایللاری توگراک ایکن کوللاری * اینک باشینه ملتق قویوب صالحات کرر الگاری
 فرانصوص ننگ کوپرون تیمر برلان برکتکان * فرانصوص ننگ کشسون الکسه ندور اولترنکان
 فرانصوص ننگ قابقاسون بارده تیمر طافطه سی * فرانصوص نی پولون آغاچ الله بزنی صافلدی
 صولی صاننگ بوینده بتماس آنک قامشی * اون ایکی فاللا آراسنده بارده فرانصوص طاوشی

III « نیکولای بیتمی »

فرانصوص ننگ ایلاری توگراک ایکن کوللری * جنک اچینه ملتق آلوب اوزی کرای الگاری
 فرانصوص ننگ آطلاری بارده جفک تشاولی * نیکولای ننگ قازاقلری افسرکای اوشاولی
 فرانصوص ننگ کوپرون تیمر بولن بترکان * فرانصوص ننگ یوزکشی سن اون ایکی صالحات اوترگان
 فرانصوص ننگ آطلری تزام جرده دولایدور * نیکولای ننگ قازاقلری فرانصوص نی تورایدور
 مندوم طاوننگ باشینه اسم یازدوم قاشمه * بو فرانصوص آزغان ایکن اوزننگ عزیز باشنه
 فرانصوص ننگ قابقه سی تیمر ایکن ناطفه سی * بودنیاده بترکان ایکان فرانصوص ننگ نفقه سی
 تیران کولننگ اچنده اوزون ایکن قامشی * اون ایکی کورول آراسنده فرانصوص ننگ تاوشی
 نیکولای ننگ قازاغینه اون ایکی آرول باشینه * نیکولای ننگ قازاقلری باری برله صوغشا (۲)

(۱) روس سوزلری هر قطعه دن صوگ تکرار ایتلته .

(۲) بو پرووده ده هر قطعه دن صوگ توبنده گی سوزلر تکرار ایتلته : ای ای کولوبیس مولودیس رویزنتا رویزنای .

چغارمىش يروى ۱۸۸۳ نچى يلدە محمد ظريف حسينوفنىڭ «تواريخ بلغار» اسملى كىتابىدە باسلامش ايدى. بو يروده فازان خانى ۱۳۳۷-۱۴۰۵ يل آراسىدە باشاب بلغارنى خراب ايتوچى آقصاب تيمورنى فارغى. روسلرنىڭ «يل يازولرنى» (Лѣтописы) آلتون اوردا خانى بولاپ، تيمور بلغارنى ۱۳۶۱ نچى يلدە آلدى ديه يازلمش، دى. ۵ نچى پرو شىغالى خان يروى. بو يرونى شىغالى فازان شهورى روسلر طرفىدىن محاصره ايتلىگان وقتدە خاىن وزيرلرنىڭ خيانت ايتولرى سببلى كوز ياشلر ينى توگوب وزار ايتوچى فازاننى قالدورغە مچبور بولغان دە چغارغان يروى، بو عبد القيوم ناصر بىڭ ۱۸۸۱ نچى يل سالنامە سىندە يازلمش، دى.

۱ نچى و ۳ نچى يروى فاتانوف جنابلرى عبد القيوم ناصرى آفندىدىن و ۲ نچى يرونى فزانده ايسكى پىقى ايله سانو ايتوچى ابراهيم اسحاق اوغلى باريشوفدن آلمشدر. ۳ نچى يرونىڭ آخىرىدە عبد القيوم آفندىنىڭ قولى ايله: «۱۲ نچى فېۋرالده ۱۸۵۵ نچى يلدە تمام بولدى» ديه يازلمش دى. ۴ نچى و ۵ نچى يروىر حقىدە فزانوفى جنابلرى: «بو يروىر فزان ناتارلرى ۱۶ نچى عصرده عەر سورمىش محمد امين خان ايله شىغالى خان طرفىدىن چغارلمش ديه اوبىلر» دى محمد امين خان ۱۵۰۲-۱۵۱۸ يل آراسىدە و شىغالى خان ۱۵۱۹-۱۵۲۱ يل ۱۵۴۶ يل ۱۵۵۱-۱۵۵۲ يل آراسىدە حكم سورمىشدر. محمد امين خاننىڭ آقصاب تيمور حقىدە

۱۷ «محمد امين خاننىڭ آقصاب تيمور حقىدە چغارغان يروى»

چقدى هجرت دن چىدى جوز ايللى ده، توشدى خرابلق زلزله عالمكا * اوزى آقصاب عقلى احمق فتنده ظلمنى اظهار قىلدى هر چيرگا كوب علما و مشايخ لار شهيد بولدى لار هم دين اسلام نورى بلان * دار اسلام فتنه سندن بل عيان بولدى ويران آقنى باشلار خوف بلن ن جواب بېرور خدای قاشنده اول سورسه الله شدت و عقاب بلن * يا الهى ايله اول بنده نك نى سين آخرت ده ظالم و جاهل بلان

۷ «شىغالى خاننىڭ وزيرلرى حقىدە چغارغان يروى»

- دوست دوست دىكانم * دوست توگل ايكان سر
- دوست دىب اوڭ جورگانم * بارى ده دشمان ايكان سر
- اى بالالار بالالار * بىزدن جىلاب فالالار
- بىزدن قالغان مال لارنى * روسلار كىلوب آلالار

стр.), 2), Опытъ Казанской Исторіи П. Рычкова СПб. 1767,» (120-121 стр.) 3) Диваевъ «Шура-батырь», на стр. 1-88, тома IV. «Сборника матеріаловъ», для статистики Сыр-Дарьин. области Ташкентъ 1895 г. 4) «قصہ ناروقتڭ اوغلى (۴) محمد نجيب على اکبر فنىڭ فزان ۱۸۸۴ نچى يل .

۱ نچى يرو «فزان بيتى» نده چورا اسملى بر باطرنىڭ اسمى ذكر ايتلمشدر. بو كشى اوزىنىڭ باطرىنى آرفە سىندە فزان ناتارلرى و فزانلر آراسىدە آناق فزانغان تارىخى بر ذاتدر. آنڭ حقىدە تفصىللى معلومات آلورغە تلوچىلر توبىدە كورستلمش كىتابلردن طابارلر:

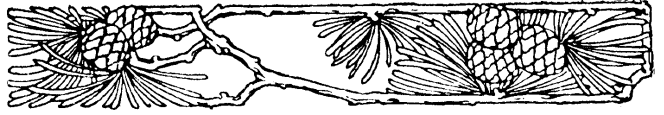
1) Исторія о Казанск. царствѣ неизвѣстнаго сочинителя XVI ст. СПб. 1791 г.,» (102-107

مسكوا. مترجم «يازوچى»

جر

«بخرك بفضلك خير منه باصلك» دىگان عربى جمله نڭ مالا فزانچەسى :

مافتانسلك مافتانو جون قىلغان اسكە * اونيرلى جگت بولوب هر بر اسده آكەم: «سلطان، توره، ۋولوصت، بى» ايدى ديسە * فايده نه؟ قور گاوده نى كوتارسده جگت بول سىگىز فرلى خلقغه چاقغان * آيتباسە آكەنى آيتور ايره گسيه «أبوهريره بن يوسف» .

تل یاریشی مقاله لوی حقنده .

«تل یاریشی» غه فوشلو اوچون یازغان مقاله لرنڭ، تلمزنگ اساسلی بولوی، بلاغتی هم قاعده لرنڭ اطرادلی بولوی نقطه سندن فاراغانده، بر نیچه یا کیشلری بار ایدی . ۷۲ مقاله نڭ اچنده بالفز ۲۹: چینی استئنا فیلسه ق آندن باشقلری هیج بری بر نیچه یا کاشدن خالی ایههس ایدی . شو مقاله لردن اوچدن برینه یافندن انتقاد فیلوب، بز عاجزانه، «شورا» بیتلرنده یازوب کورسه تڭ . انتقادنی تمام اورنینه جبتکزه آلمان توشمز بولسه اول بزم کیمچیلگمزدندر . ایهلری شاید کیچرورلر . یاریشقه فوشلقان محترم ذاتلرنڭ همه سیده اوزلرنڭ مقاله لری انتقاد فیلنونی تمام صبر سزلق ایله کوتوب تورمقده بولدقلری معلومدر . زیر یاخشلی اوسوب کیلمکده بولغان بوغدایینی حقسز اوتاب بیرگه کیشیگه ایهسی یوز مڭ رحمتلر اوقودیفی کبی ، مقاله لرنڭ بر نیچه یا کیشلری توزه تلو- نیده کورورگه راحتنه نوب توروچیلر بارلقنده شبهه یوقدر . لکن بز انتقادنی شول جبرگه توقتاتوب، مقاله یازوچی محترم ذاتلرنڭ حضورنده اعتذار فلامز . شاید بزم عذر مزی قبول ایتوب ، انتقادنی توقتاتدیغمز اوچون بزگه عفو ایتهلر .

بزم «تل یاریشی» مقاله لری حقنه یازغان انتقاد مزده گی سوزلرگه تلمزنگ قاعده لرنندن خبرسز بعض ذاتلرنڭ اشاناسیلری کیلمه دیکی مطبوعات بیتلرنده کورنمش ایدی . بز اول حقده تمام اشاندرورلق ایتوب سویلارگه مقتدر بولسه قده ، بر نیچیدن ژورنال بیتلرینه تل قواعدی یازلما- قندن، ایکنچیدن «شورا» اوقوچیلرنی بالقتر ماس اوچون بز فاینا فاینا سوز اوزانمادق . اول حقده تمام اشاناسیلری کیلگه ن ذاتلر تدرل ایتوب تلمزنگ قاعده لرن اویره نولرینی اوتنه من .

قالغانلریده یازوده قوللانا ماس بواوب کبتکهن . تورکی خلقلردن بره و بر بڭ بته چک بولسه، هیج اورنسر ئلله نیندی عربی و فارسی سوز قوللانبوب آزاب چیککهن . شولای ایتوب چیت تلمردن سوزلر آلنوب یازلغان یازورغنه لذتلی و ادبی سانالغان . شول یارانانغان حال بر بلای مبرم کبی بوتون خلقنڭ مبین اوزبڭ کیلشسز مه ره سی اچینه چولغاب آلمان و هر کم تورکی تلمڭ بارافسزلقینه تمام اینانغان .

محترم «شورا» ایهسینه بر الهام ربانی کیلوب، تورکی تلمڭ بیک بای ویک ایگه ن بلوب ، اونڭ ایله هر تورلی ادبی یازورنی یازارغنه امکان بارلقنی توشنوب ، شاو تورکیچه ایتوب لذتلی و روحلی بره مقاله یازارغنه اوندب، شول امکاننی بارلققه چغاروغه اویلاغان . لکن یاریشقه دیب یازغان مقاله لر ککولده گیچه ته ملی و جانلی بولوب چماغانلر . عثمانلی ادیبلری شاو تورکیچه یازاچی بولسه لر بیک ته ملی ایتوب یازا آلار ، اما بزم یاریشده غی مقاله لر اولای بولا آلمانلر . موندب البته کوب تورلی سببلر باردر . یازوچیلردن بیک کوبی بیک کوب عربی سوزلرنی تورکیچه در دیب قوللانغانلر . مثلا وقت ، کتاب ، زمان ، آدم کبی سوزلرنڭ عربی ایگه نلگن اوبلاماغانلر ده . شاو تورکیچه یازو دیگه نگه کوبی آناسی و اهی سی سویله شه تورغان تل ایله گنه یازغان . چونکه «آنا تلی» ایله «تورکی تل» آراسنده غی آیرمانی بلمه گن ، و دنیا یوزنده ایلیلی میلیون دن آرتق تورکی خلقلر بار بولوب ، فای اقلیمده یاشاسه لرد ، اولرده تابلا تورغان سوزلرنڭ همه سی تورکیچه بولادر دیب توشنمه گن ؛ شونڭ اوچون اهیسی نڭ تلی گنه ته مسز بولوب چققان . و فایسیلری ئلله فاجانفی چاغانای زماننڭ غی املا ایله یازوب، تورکی سوزلرنی آوزغه آلماسلق صورتده بوزغانلر . مثلا : ۲۲: نچی مقاله کبی . فایسیلری اوزبڭ قوه ادبیه سندن ازله مهی ، خلق آوزندن حاضرنی گنه آلوب یازغانلر . مثلا : ۱۵ ، ۲۸ ، ۵۰ ، ۷۰: نچی مقاله لر کبی .

تلمزنگ قاعده ولغلری بر توزو چونگه سالنماغانقه و لغتلر مز نه بالالقه و نه ده مکتب و مدرسه لرده اویره تلمه گه نگه کوره ، یازوچیلرمنڭ کوبی اوندن محروملردر . فایده بولسه فاده ایکی سوزنڭ برن عربچه ، فارسچه یا خود باشقه تلمردن آلوب قستارمای قوللا آلمایمز . ایندی شاو تورکیچه ادبی ایتوب بر مقاله یازو اوچون موضوع تابو

دنیا یوزنده تورکی سوزلر تمام اعتباردن توشوب ، الکیگی زماندن بیری بیک کوبی اوتلوب بته کهن، و سلامت

بو زمانه، اوزى بر آبروچه خصوصيت ادبيه دن سانلادر. لکن نل باريشیغه مقاله یازوچیلر، گوزل موضوع تابا آلمغانلر. مثلا: بکرمیدن آرتق مقاله نل وادبیات، تعلیم و تربیه حقنده؛ اونغه یافن مقاله بلیگی و معرفت، کسب و اقتصاد حقنده یازلمشدرلر. بو کبی علمی و فنی موضوعلر نل بوتون قروفلری چیت تلنلک سوزلری ایله تولغان اوستینه، بو موضوعلارده شعری بر مقاله یازمقده ممکن توکلدر. شعری و روحلی مقالهلر ایسه خیال و تصویر، موک و زار عالمدن ازله نهدرلر.

مقاله لر اوزلری نلک موضوعلرینه فاراب اوشیلای بولنه درلر: نل وادبیات حقنده ۱۳: ۲، ۶، ۸، ۱۲، ۲۳، ۲۴، ۳۳، ۳۸، ۴۱، ۴۴، ۴۵، ۵۴، ۶۱، ۶۷ نچی مقاله لر؛ تعلیم و تربیه حقنده - ۸: ۱، ۲۶، ۲۷، ۳۷، ۴۲، ۵۳، ۵۹، ۶۹ نچی مقاله لر؛ ادبی تصویر - ۹: ۷، ۱۳، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۳۰، ۳۹، ۵۲، ۷۱ نچی لر؛ اوز تورمشزدن - ۸: ۴۰، ۴۳، ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۵۶، ۵۸، ۶۰ نچی لر؛ توشنو (Разсужденіе) - ۸: ۱۴، ۲۲، ۲۵، ۳۱، ۳۴، ۵۱، ۶۸، ۷۲ نچی لر؛ کسب و اقتصاد حقنده - ۴: ۱۵، ۱۶، ۳۶ نچی لر؛ بورش - ۴: ۱۱، ۲۰، ۲۱، ۳۵ نچی لر؛ بلیگی و معارف حقنده - ۳: ۳، ۵۷ نچی لر؛ زار - ۳: ۵، ۳۲، ۵۵ نچی لر؛ اکیهت - ۲: ۲۸، ۵۰ نچی لر؛ ایرته گی - ۱: ۱۵ نچی مقاله در.

«تل یاریشی» اعلان فلنغان سوک بیوک یازوچیلرمنلک همه سی ده اشتراک فلورلر دیب اویلانغان ایدی. لکن بزده یازوچیلر بارماق ایله گنه سانارلق بولوب اولر بو سفرده قوشلمای قالدیلر. بو قالولری بردن (مکافاتنلک آز کورسه تلوی، ایکنچیدن) خلقنلک نه درجه ده ایکنه نن سناو اوچون بولسه کبرک. اگر مکافات یوز سوملر تیره سنده بولسه اولکهن یازوچیلرمنلک باریده بر ایکی ساعت اوطروب باغارلر ایدی، هم اول وقتده یاریشده اولکهنلک تورگه کرگان بولور ایدی. لکن بو پراستوی یاریشده اش توبه نده رک بولدی. عمرنده مکتوبدن باشقه نرسه یازماغان ککشیلرده موندن قوشلغانلر. بو سوکقیلر نلک قوشلوینه سبب مناو بولسه کبرک: روسیه اولکهن سنده گی تورکیلر خلقلرنلک اوز آرا محاوره لرنده چیت تلدن سوزلر بیك آز قوللانلادر. یازو یازغانده غنه ئلله نیچه تورلی یات سوزلر قستریلورغه مجبوریت کورلدر. شاو تورکیچه دیگهن سوزنی ایشتکهن سوک اول بیك اوکایغه سانالوب شول سببیدن یازو- سزودن خبرسز بندلرده موندن کیلوب قوشلغانلر.

تصویر ایله یازلغان توغز مقاله اوچکه بولنور: ایك انچی درجه ده روحلیسی ۳۰ نچی مقاله در. ۲ نچی درجه ده ۷، ۱۳، ۳۹، ۵۲، ۷۱ نچی مقاله لر بولردن قالا روحلی مقاله لر: ۵، ۳۲، ۵۵ نچی لر در. اوشیلردن باشقه لرینلک قیمت ادیه سی بوقدر.

«بلغار قزی آی صلو» سرلوحه لی مقاله نی یوغاریده بارچه سندن استئنا قیلوب قویبش ایدک؛ آنلک حقنده آبروچه سویلیمک بولدی: بو مقاله ۷۲ مقاله نلک اچنده ایك لتیلیسی، ایك روحلیسی و ایك شعری یازلغانلر؛ شونلک اوچون بارچه سندن عالیدر. مثلا: ۵ - ۷ نچی بوللرده غی «آق و توگهرک یوزی اوستنده گی آل فانش قزغلت بیتی، فاراسی قارا و آغی آق بولغان زور کوزلری، اوزون قارا چاچی، نال چبقدا ی مایشوب تورغان بوی، کوله بیروب،

آدمڭ احوال و حرکاتنى منتظم ، افعال و وظائف حياتیه لرىنى گوزل صورتده اجرا ايتنه طورغان «سگرلر» نڭ يال و استراحت ايتو زمانى باردى، كه اولده «اويقو» دن عبارتدر.

واقعاً، آغر اشلر ايله مشغول بولغانلر نڭ ينگل اشلر ايله مشغوللرگه فارغانده كوبرهك يوقلاولرى دقت گه آلنسه آڭلاشيلادر، كه اويقو حرکات بدنیهنى اداره ايتنمكه اولان بتون سگرلر نڭ وقتچه اشلر ين طاشلاب تعطيل ايتولرندن عبارت بر حالت طبيعیه در. چونكه اشسز راحتده اولورغانلر نڭ اويقوغه احتياجلرى آزدى. اش كورمى، فوت صرف ايتنى طوروب سگرلر، نيچوك اوزاق استراحت گه محتاج اولسونلر؟ كوندزون فوت صرف ايدوچيلر كىچ اولدېغنه راحت راحت يوقلېلر، اما فوت صرف ايتنمگانلر بالعكس يوقلامى ايچون كوب زحمتلر چيگه لىر.

بونسى شولاي، تجر به ايله ثابت فقط اويقو وقتنده سگرلر خدمتلر ينى بتونلايمى طاشليلر؟ بوق، بتونلاي طاشلاميلر. مثلاً وظائفى ناميه يعنى هضم ايله اوپكه و بويرهكلر نڭ خدمتلرى كىبى غير محسوس افعال حياتيه باشقه وقتلرده غى كىبى اويقو وقتنده ده اوز وظيفه لرى، اوز خدمتلرى ايله مشغوللردى. لىكن شول فدرسى بار، كه بو مشغوليتلرى اوباغ وقتنده غى كىبى فائى و آشغچ توگلدى، بلكه نهايت آقرون و ينگل صورتده اجرا اولنمقده در. هضم ايله افرازات نڭ يعنى بدنده فائده گه يارامينچه طشغه چغوچى ماده لرنڭ آقرون ياكه تيز اشله نولر ينى كوزمز ايله كورمز ايسه كده بر يوقلاغان كشيذڭ صولش آلويى تيكشروب فاراساق، اوباغ وقتنده كوره سيره گرهك، آقرونراق بولغانلغى كوريله چكدر.

اويقو وقتنده صولش سيرا كلنگانگه، بدنكه مولد الحه وضه آقراق كره وشوڭا كوره بدنده گى حرارت طبيعیه ده كيميدى. شونڭ ايچونده بعض كشيلىر «بو كىچ بيك اسسى» ديوب آچق پاتالرده ايرتهسى كون صالحون تيودن، كيفسزلىكدن زارلانورغه طوتونالر. «يوقلاغاننڭ اوستنه قار پاوا» ديگان

باريشقه توغز تورلى صنف فوشامشدر: معلم لردن - ۱۷، اماملردن - ۱۵، امام وياز وچيلردن - ۱۵ شا كردلردن - ۵، شاعرلردن - ۵، ياز وچيلردن - ۴، سه وده گه لردن - ۲، ضيالبيلردن - ۱، آباللردن - ۱ كشى فوشامشدر. شو حالده نل تيره سنده بور وچيلرنڭ كوبره گى اماملر ايله معلملر بولادر. شوڭه دفت ايتهرگه تيوشدر. مكتب و مدرسه لرمزده نل درسلى اوقوتلما ديغى حالده اش بولاي؛ اما نل درسلى اوقوتلماسه اش تاغى باشقه تورلى بولاچق ايگهن

۲ نچى جلد «شورا» نڭ (۱۹۰۹ نچى چل، آوغست ۱ ده چققان) ۱۵ نچى عددنده نل ياريشى اعلان فلنميش ايدى. اول كونگه ايندى ايكى يل تولدى. شول زماننڭ اچنده «شورا» محررى «تل ياريشى» حقدنه بر قدر وقتن و فكرن هم ناشرلرى خيلى ماللرن صرف ايتدېلر. شورا اوقوچيلرده شول حقدنه كوب سوزلر اوقوب عزبى وقتلرن چغن قلدېلر. شول قدر زحمتلر ايله ميدانغه چققان «تل ياريشى» دن نه كىبى نتيجه لر چقدى عجباً؛ ديه قاي بر كمسه لرنڭ كوگلبنه بر سؤال كېله چكدر. بو سؤالنى جوابسز قالدرو ياراماس؛ فاچان بولسه ده موڭا بر جواب يازلورغه تيوشدر.

«تل ياريشى» غه مقاله يازوچى محترم ذاتلرغه واونى اوقوچيلرغه و عموماً توركى ناسگه و توركى ادبياتغه اهميت بېر وچيلرنڭ بارچه سينه چن كوگلدن كچيلىك سويله ب عرض احترام ايتنه من. شونڭ ايله آخر سوزم بتدى

حسن على

اداره: تل ياريشى مقاله لرىنى انتقاد و محاكمه ايدوب كلمش مكنوبلر، كچن فش فضاغه اوچراديلر. شونڭ سببندن بو اش هنوز نا تمام حالنده قالدى شويله ايسه ده فانغى مقاله گه نه قدر تاوش و يرلدېكى بر قدر معلومدر. اوشبوڭا بنا ايدوب هم ده اوز فكر مزنى ده بورنوب بو كونلرده اوشبو مسئلهنى تمام قېلسه ق كرك.

~~~~~

عبرتلى سوزلر:

چرگان اعضانڭ دواسى كېسمكدر.
اڭ گوزل جواب و يروچى، جواب و يرمى فالوچيدىر.
اڭ بيوك بهادر، آچيغنى بيكوچيدىر.

مثلاً فیزیالوجیا عالمی ازین بعضی اویقو، فاننگ دماغه هجوم ایدوب جیولوندن عبارت، دیلر. فقط بو دعوالرینی اثبات ایچون اساسی دلیللری یوقدر. شونلقدن قبول ایدرلک سوزده توکلدر.

حیوانات اوزرنده ایدلگان تجربه لرگه فاراساق بالعکس اویقو، دماغ دهی فاننگ طبیعی حالندن آز بولوندن حاصل بولغان بر حالت طبیعی کبی اعتبار ایتک لازم بولادر، که بو ایسه یراق احتمال توکل.

ملان. خوجاش.

میرزا بیدل حقنده .

بعض بر یاشلرمزنگ سؤال بیوردقلری مناسبتی ایله کچنده میرزا بیدل عبدالقادر حقنده غیر مرتب اوله رق بر آز معلومات یازلمش ایدی. حاضرندۀ عالیجهان افندی ادر یسی ایله خیره لی بعض بر طالب علم آراسنده «شورا» ده اولان مناقشه و مدافعه لر تجدید عهد قیلدی و اوشبو سببدن ایکنچی دفعه یازارغه و مزید عبارت ایدرگه لزوم کورلدی.

۱۲۹۹نجی سنه رجبندۀ «مهمی» شهرندۀ طبع ایدلمش «کلیات بیدل» خاتمة الطبع سنده بویله مذکوردر: «اصل اینجهان از قوم اراتل چغتائی ست. در بلده - عظیم آباد - نقاب شهبستان عدم برداشنه صبحکده هستی را منور ساخت و در بلاد هندستان نشو نما یافته. پیشتر ملک - بنکاله - رابجلوه قیام آراست. من بعد بدارالخلافة - شاهجهان آباد - رجوع فرموده. بقیه عمر درین طبعه بیابان رسانید و در ۱۱۳۳ سنه ثلاث و ثلاثین و مائة و الف بعالم قدس خرامید. تاریخ وفاتش از نتایج فکر میرغلام علی آزاد بلسگرامی: سرو سرکرده ارباب سخن * از غم آباد جهال خرم رفت * گفت تاریخ وفاتش آزاد * «میرزا بیدل از عالم رفت». سبحان الهند میرغلام علی آزاد بلسگرامی ننگ «الخرانة العامرة» اسمی تاریخی هندستانه طبع اولنمش ایسه ده «خوقند» طرفلریغه کیلمگان یا که بزرگه معلوم و منظور بولمغان ایچون بو خصوصه معلومات بر آز قیونلاشدی. اورنگ زیب عالمگیر زمانندۀ لیغی چهار عنصر اولنده

مقال تجربۀ بدن آلنوب ایتولگان درست بر مقالدر. دیمک هوانگ اسسپلگینه طایانوب بتونلای آچق باتونبوش توکل. هر کیم گه معلومدر، که اویقو قویاش باتقاچ سیرپله باشلی، لکن بر آدم توندۀ بر اش ایله مشغول بولسه کوندز یوقلارغه مجبور بولا. اول باشقه؛ فقط تونگی اویقونی گوندزگه آلماشدرو طبیعت گه فارشی بار و اوستنه ضرر ایدر. چونکه توندگی بر ساعت اویقو کوندزگی ایکی ساعت اویقوغه مقابل کیله در. جناب الله کوننی یوقلار ایچون توکل بلکه اویاغ طوروب کسب و حرکات ایچون بار اتقان. کرۀ ارضنگ بتون پارتیسنده غی فوش فورت، حیوانات نباتات و بتون انسانلر، طبیعتدن استفادۀ ایدوب اویاغ و حرکاتندۀ بولغانده بر اوزنگ یوقلاب یاتو، موافق اش بولماسه کرک.

اویقو کیلمگان زمانده آدم، وجودندۀ بر اویوشو حس اینه؛ ایتلر، سکرلر خدمتلرندن طوقنالا باشلاغانده بتون بدنگه بر یالقاولق کیله. محسوسات دماغه فارما فارشیق بولوب کره باشلی؛ صوکره محسوساتنگ دماغه کروی آفرنلاب آزایا - آزایا بتونلای منقطع بولا.

هر نرسه گه عادتلتنوب بولغان کبی اویقوغه ده عادتلتنورگه ممکن. مثلاً بعض آدملر هر کبچ بر وقتندۀ یاتوب یوقلغان کبی هر ابرته ده بر وقتندۀ اویانالر. بیلگولی بو بیک بغشی بر عادت لکن عادتلتنگان وقتدن الک کوزلرگه اویقو کیلسه (ممکن بولغانده) تیزرهک یاتوب یوقلارغه تیوش. چونکه اویقونی بر قاچرغاندن صوگ یاتلسه ده آنی کوتوب آلورغه لازم بولادر. بو ایسه بر یاندن وقتنی ارم اینه، ایکنچی یاندن ایچ پوشوغه صابدرادر.

اویقو اختیاری توکلدر. لکن موقت بر زمان ایچون اختیاریدۀ بولا آلادر، مثلاً هر کبچ ساعت اوندۀ یوقلارغه عادت ایتکان بر کشی مطالعه و یا باشقه اشلر ایله مشغول بولوب طاکنه قدر یوقلامی نوزه آلسه ده بارا طورغاچ شوندی بر زمان کیله در، که اوزن اوزی بیللی آلمی، اداره سی قولندن کیتۀ، آیاق اوره طور آلمی، سویلگان سوزلرنی ده ایشتمی باشلی.

یوقاریدۀ بیان ایدلگانگه بناء، اویقو وقتندۀ سکرلرننگ قسماً خدمتلرین طاشلاولرینه اعتبار ایدلسه، اویقو بتون سکرلرننگ موقت بر تعطیل ایتولرندن حاصل بولغان بر کیفیت کبی کورنسه ده بزرگه مجهول باشقه برر سببدن بولسه ده بولور.

بیدل اشعاری آراسنده حب خمول غه دائر بیتلر کوبلك اوزرنده تاپیلور.

خبوهلی طالب علم، عالمجان افندی ادریسی جنابلرینه حواله ایتدیکی «چهار عنصر» خاتمه سنده بیدل طرفندن یازلمش تاریخ اوشبودر:

دوتاریخ از حساب آورد بیرونی
که دخل شبهه خوی گشت و خطا رفت
نخست افسونی از اعجاز پرداخت
«که از افراد هر عنصر فنا رفت»
دوم در اجتماع چهار عنصر
نحوست بود چون زنگ از صفا رفت.

هر «عنصر» عددنن «فنا» عددی اسقاط قیلنسه ۲۷۹ قالور. دورت عدد «عنصر» کله سینک حسابلری بر پرده جمع اولنسه ۱۱۱۶ عددی حاصل اولور. برنچی تاریخ اوشبودر. ایکنچیسسی ایسه «عنصر» کله سینک حسابلری دورت کره جمع اولدیغنده ۱۶۴۰ حاصل اولور. بوندن «نحوست» عددی اولان «۵۲۴» عدد چبقاراسه ۱۱۱۶ قالور.

اوشبو تقدیرچه «چهار عنصر» بیدل طرفندن وفاتندن ۱۷ یل ایلنگاری تصنیف ایدلمش اوله در.

قالدی که: بیدل قلمی ایله اوزینک تاریخ تولدی «فیض قدس» دیه یازلمش ایمش. اوشبو عبارت منفر فائنده بویله ایلی:

بسالیکه بیدل بولک ظهور
ز فیض ازله تافت چون آفتاب
بزرگی خبرداد از مولدش
که هم «فیض قدس» ست هم انتخاب.

بیدل ننگ وفاتی ۱۱۳۳ سنه ده بولسه مدت عمری ۷۹ سنه اولمش اولور.

«خونند» ده محمد علی بن محمد عمر مرحوم .
۲۲نچی شعبان ۱۳۲۹ سنه.

ایسکی مجموعه لودن.

صاحب بن عباد: «زمانزده دورت کاتب وار: ابن العمید، عبدالعزیز بن یوسف، صابئی. اگرده ایستسهم ایلی دورتنچیسینی هم آیتور ایدم» دیمش. بر اثرینه اوشبو سوزنی کو چردیکندن صوگ معلم ناجی: «بزم عصر مزده هم بو کبی سوزلر سویلاوچیلر وار، اگرده ایستسهم ایلی بن هم بونلرنی آیتور ایدم» دیمشدر. بزم زمانزده اوشبو کبی محاطره لردن فوق العاده لنتلنوچیلر وار، اگرده ایستسهم ایلی بن ده بونلرنک اسملرینی یازار ایدم. ر. ف.

تقریباً ذکرى واردر و هم رفعاتنده مکتوب الیهلری همه رجال دولت و مشاهیر زمان اورنگ زیب اولدیغی ظاهر و باهر تورادر.

هندستانده مطبوع «خلاصة التواریخ» ده ابوالمظفر محیی الدین محمد اورنگ زیب عالمگیر پادشاه ابن شاه جهان پادشاه ابن جهان گیر پادشاه ابن اکبر پادشاه ابن همایون پادشاه ابن بابر پادشاه ابن شیخ عرب عمر شاه ابن سلطان ابوسعید شاه ابن سلطان محمد شاه ابن سلطان میران شاه ابن امیر تیمور صاحبقران، عنوانیله ترجمه یازوب اورنگ زیب احوال و ماجراسینی تفصیل ایتده در. تاریخ ولادت «آفتاب عالمتاب» (۱۰۲۸) اولوب تاریخ جلوسی «آفتاب عالمتاب» (۱۰۶۸) و تاریخ وفاتی ده «آفتاب عالمتاب من» (۱۱۱۸) ایمش.

میرزا بیدل تاریخ تولدی کندی اشعار ایتدیکنه بناء «فیض قدس» (۱۰۵۴) اولوب بلسگرامی دیدکینه کوره تاریخ وفاتی ۱۱۳۳ ده در.

بورالرده «ابوالمعانی» ایله ملقبلی ایسکی مختلف نسخه لرنده مذکوردر. اما میرزا ظریف اسملی عمی حضورنک درس آلدیغی و میرزا قلندر اسملی عمی حضورنده بعض بر استفاده سی بولندیغی و هم بونلردن باشقه دخ میرزا عبد اللطیف اسملی عمی بولندیغی و میرزا عبد الخالق اسمنده اوغلی اولوب صبی حالنده وفات ایتدیکی «چهار عنصر» نام اثرنده تقریباً میندر.

میرزا بیدل دیوانی اعتبار و اعتنا خصوصنده توران زمین خلقی عننده سائر دواویندن ممتاز و مستثنی هم معتنابه حتی ذهن صافی و طبع مستقیم صاحب لرینی آنکله مضمون آلدیغی معلوم ایسه ده هندستانده بوقدر ایسلسگی اصلده چغتائی (تورک قومندن) اولدیغی جهندن هم ده وضعنده انزوا، احتفا و عدم ظهوری غه رغبتلری و بوکا مناسب باشقه حرکتلری ایلی دیورلر.

«چهار عنصر» ده نقل و اخبار ایتدیکنه کوره عصرینک شعراسی بیدلی پادشاه حضورنده ازدرآ و تنکیل ایوب بو ننگ حقنده، بو درجه اعتقادده اولمقی جهندن پادشاهنی تخطئه قیلدیلرنده پادشاه مجلس عالی نوزوب شعرا ایله صالدرشمش. بیدل ایسه بو وقت ایرتدن کیچه گه قدر برر مصراع اولسون ابرازی خصوصنده عاجز فالهشدر (۱).

(۱) امام حریری باشینه کلمش فلاکت کبی بر فلاکت بوکا هم واقع اولمش ایمش.

امید و مایوسیت

امید، ثبات، متانت سعادتنگ؛ عطالت و مایوسیت ایسه فلاکننگ اعضا نندور. انسانه روح ویره شی امید اولدیغی کبی؛ ردالته دوچار ایدنده مایوسیتدر. امید: بنی بشرنی سعادتیه سوق ایدر بر قوه معنویه در. انسان استر قایو صنف ودرجه به منسوب اولسه اولسون، امیدنگ فرعسندن یاغود جزئندن اولان «خیال» نهایت وساحلی کورینهز در یاسنده بوز مکسزین ترک حیات ایتمه سی حتی عهزنده بر قاچ دقبه بیله خیالی و امیدسز کچرمه سی ممکن دگلدو.

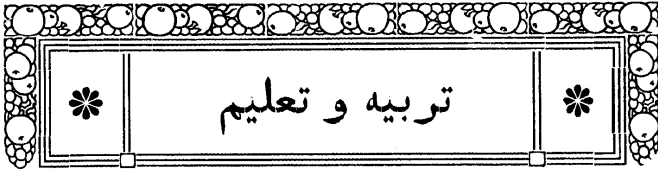
قانون طبیعت و اقتضای زمان، انسانی چوق تفکره بیوک امید، دائره سی یوق خیاللره غرق ایدرک تنازع بقا میدانینه سوق ایدرکه؛ بو معرکه معنویه مظهریت، یا مغلوبیت کسب ایتسرنده مسعود، یا بدبخت اولسون. انساننگ کسب سعادت ایتمه سی تخیل ایتدیگی پلان و فکرنگ اصابت ایتمه سینه مر بوطدر. فکرده اصابت، وصول حقیقتدر. بو ایسه کسب نجات، یاغود سعادتنگ غایه منتهی سی ایدی.

بومعهده چوق تلقین ایتدیگیز «سعادت» کلمه سندن: دوامی تأمین ایدیلن قوه ماده و ناموس ملیه نی اراده ایدرز. بونلری تحصیل اوچون طبیعی: سعی، اجتهاد، علم و معارفدن باشقه بر سبب یوقدر. سعادت حقیقه گه وصول اوچون طبیعت، تنازع بقا و معیشتدن بی خبر انسانه آچی، لکن توغری بر قانون وضع ایتمشدرکه: اولده فلاکنندر. فلاکننگ بعضاً باعث سعادت اولدیغی دخی انکار قبول ایتمز بر حقیقتدر. «فلاکت»: هر فردگه وهر ملنگه آغرمخت، و آچی عبرتلری ایلان اجرا حکم ایدن شفقتسز بر حاکمدر. بوننگ فارشوسینه تز چوککان بنده لر آراسنده یاش، ایر اورطه سی هم فارطلرنی کورورگه ممکندرکه: هر بری بوننگ عذابندن خلاص اولمق خیال و امید بیله باش آغرتدر لر. ابا عن جد توارثا فالغان بر سعادتنی، ازاله ایدن ذات، معننه دوچار اولدنده، تکرار اعاده سعادت نصیب اولور ایسه، مالینگ غرو سینه قدر بهاسینی تقدیر، و افعالینی ایولککنگه چویروب، سعادت بشریه گه نائل اولمق اوچون

ایجاب ایدن شرائطی اجرا ایده چک اولور. بو ذاتنگ مرامینه نائل اولمقندن قطع نظر، مرفومی ردالت دنیا سندن ایولکی فانتازیه سینه سوق، وسعادت عالمینه نائل اولمقنی تفکر ایدرگه مجبور ایدن شیء، کینه فلاکنندر. دیمک: بر کره فلاکنه دوچار اولمایان ذات، یاغود ملت، ائنده بولنور سعادتنگ قدر و قیمتنی تقدیر ایده چک عقل و قوتنگه مالک اولماز.

خصوصاً بز تاتار لر بوکنا کافی اولمق قدر مصداق اوله بلورز. فرض ایتم: نیمیتسلی، خاغلر بیرسرلک فلاکتی کورمش، و آندن خلاص اولمق چاره سینی «پیرلی» اولمق سعادتنده بولمش بر ملت اولدقلرندن بیر آلمق اوغرنده صرفی غیرت و اکثر یا کسب موفقیت، تنازع بقاده نائل مظهریت اولمقنی امید، بیرسز دنیا ده یاشامق ممکن دگل اید کینه ایمان ایتدکلری کبی؛ باشقردلر بیرسرلک جفاسی کورمای عطالتده راحت، زاحت یاشامقده؛ آز بر احتیاج سپیندن بیرلرن خاغلرغه صاتوب کسب فلاکت و جلب مایوسیت، دنیا و ما فیها فانی، بنا علیه بزده فانی! او یله اولدنده تنازع بقا اوغرنده زحمت چیکمک نازل اولمق دبه ظن، و بو کونگی جزئی بر راحتنی کبله چکده گی دهشتلی استقبالینه لازم چاره نی کورمکدن ترجیح ایتمکده لر درکه؛ یقینده خاغلر باشقرد، باشقردلر اولگی بیرسز خاغل اولمق، خاغلر داغی فلاکت باشقردلر اوستینه چوگوب ایزه چک، خاغلر «پیرلی» و مسعود خلق، باشقردلر ایسه اول کونگ بدبخت اولمقلر، و بیرلرینگ بها و قیمتیک شول کونگ بلوب تقدیر ایده چکلر، و بو مقدس دولت زائل اولدنده آرتق دنیا ده یاشامق ممکن اولمایاچغنی فلاکنده آنلره. گوزلجه اثبات قیلچقدو.

نعمت، رفاهیت، سعادت الله ایکان قدرینی بلمک شرفی، بیک آز کشیکه نصیب بر مزیتدر. بناء علیه فیرما سینگ دوامینی تأمین ایتمک امید بیله، نتائجدن خبردار بعض اکابر، بالالرینی مجاناً دیگر فیرمایه و بیروب خدمت و تادیب ایتدر لر؛ تا که بر قدر محنت کورسونده کیل چکده آتادن فالغان دولتنگ قدرینی بلسون، فلاکتدن صافلانسون. آتالری بو سیاسته سوق ایدن شیء کینه فلاکنندر. زیرا بر قاچ بیوک فامیل به بالالرینگ جفاسز تاپقان مالی، سفاهت عالمنده تلی ایدوب آیانچ بر حالگه دوچار اولدقلرینی، آنلر روحنده تریبه ایدلسه سزنگده عزیز بالالرکنی شویله مدهش بر حالگه فویاچقم بن دن امین

تربیہ و تعلیم

اش .

(تعلیم و تربیہ دن بر قطعہ)

بالا تربیہ سندنہ ایگ دقت ایتولہ چک ایگ اعتبارغہ آئنه چق بر نرسہ بولسہ اولدہ بالانی یاشدن بر اشکہ اویرہ تو، کچکنہ وقتندن باشلاب آکار بر اش بیرو، آنی اوز اشن اشلہرگہ عادت لندردور. تلی آچلوب آئندہ موندہ یورورلک بولغان بالاغہ نیندی گنہ بولسده بر اش بیورورگہ تیوشدر. بو اشنگ، حد ذاتندہ بیک اہمیتسز، حتی «اش» اسمی بیورورگہ لایق بولماغان بر نرسہ بولوی ممکن. لکن آندن کیلہ چک فائده بیک زوردر. آندی اشلر، بالادہ اش سویوچیلک، اشکہ بیرلہ آوچیلق قوہلرن تربیہ ایتو اوستینہ، استقلال ذاتی قوہسندنہ ترقی ایتدردہر. بو اوچ نرسہ ایسہ دنیاہہ باشاونگ اساسیدر. آندی اشلرنی بالا اوزی مستقل اشلرگہ، خطالری اوچون اوزن مسؤل حس ایتہرگہ تیوشدر. بر کشینگ یاردمی برلن اشلنگان اشده گی مسؤلیت نگ کوبسن بالاغہ توگل بالا آناسی بولغانلردہ، یاردم ایتوچیکہ آودارلر. بالانگ، بر اشنی مستقل اشلب آنگ اوچون اوزن مسؤل حس ایتوی، اشن اشلہ گاندہ نتیجہ سن اویلاب اشلہرگہ، توغری اشلہو اوچون فکر یورتورگہ، وتوغری اشلہوگہ طرشوغہ سوق ایتدردہ. ایکنچیدن: ہر کشی، باشقہ لرغہ سالنمی، اوزینگ یاشاوی اوچون اوزی اشلب، اوزی اوچون اوزی طرشورغہ تیوشلیک روحلرن سالادر. طبیعی، بو بردن بولمی؛ بلکہ تدریجی صورتہ میدانغہ کیلہ و بلکہ دہ صبیلق دورندن صوگ میدانغہ کیلہ. لکن اساسی صبیلقہ - بیک یاشدن باشلاب سالنورغہ تیوشلی. اگر دہ بالادہ آندی حس وجودگہ کیلسہ اول آرتق، آتاسیندہ آغاسیندہ آناسیندہ سالنمی؛ اوزینہ، اوزینگ اجتیاد و فعالیتنہ گنہ طایانہ باشلی. دنیاہہ یاشاوی ہر کشینگ اوز اجتیادی سایہ سندنہ گنہ بولوغہ کوکلن برکتہ. بو روح ایسہ حاضر دہ منی ملتلر فاشندہ ایگ مطلوب بولغان بر روحدر. آلا، بالالردہ بور وحنی پیدا ایتواوچون لازم دیب طابقان نرسہ لرینگ بارسن اجرا ایتہلر؛ ممکن بولغان واسطہ نگ، ہر برسینہ مراجعت ایتہلر. خصوصاً

اولماگ، دیہ لسان حال ایلہ، فلاکت آنالری تنبیہ ایدر. سعادتدن فلاکتہ تنزل ایدن انسان، دنیاہہ مرحمتہ ایگ مستحق ذاندرد. بو کبی ذاندرد بعضاً سکران سفاهتدن افاقت ایدوب اعادہ سعادت اوچون بیوک فداکارلقلر ایدرلر - ہم نائادہ اولورلر و بعضاً بتون بتونہ مایوسیت استیلاء ایدرک ایزیلورلر، آرتق نائل سعادت اولہق نصیب اولما باچقینہ حکم، لازم چارہلرنی کورمکدن امتناع و بعضاً وجودلرنی بیلہ تلی ایدرلر. حمدلر اولسون انتحار، ملتہزدہ یوق درجہ سندنہ نادر بر فاجعہدر. مع ما فیہ فلاکت ایلہ ابتلاء ایدلور ایسہ، ایکی نگ بری یوز کوسترمہ سی مقرر دہرک: اولدہ سعادت، یا ہلاکتدر. وظیفہ انسانہہ لایقنچہ اجرا ایدلکدہ، سعادت قوشی ایلہ کسب انسیت ایتہک ممکن دہرک: انسان، بوکا التزام ایتدیگی خدمت مقدسہ سی سایہ سندنہ نائل اولور. ذاتاً دنیاہہ اثبات وجود ایتہک، بوندن باشقہ ممکنہ دگلدر. سعادت: انسان اوچون لذت و قیمتلو بر شی اولدیغندن حصولی اوچون خیلی غیرتلر صرف ایدلور «جناب اللہ ہر نہیہ بر لذت قویمش ایسہ بردہ آنگ ضمنندہ خدمت قویمشدر» [احمد مدحت] دیہک: سعی، اجتہاد و خدمتسز نائل سعادت اولمقنی خیال ایتو، عملسز ثواب، یا کہ بر حبہ ساچمادغک حالدہ آشاق امید ایتہک کبی نائلہ اولہ چغی طبیعیدر. نہ قدر جفا و خدمتنی التزام ایدلور، یا مبتلا اولنور ایسہ، شول نسبتدہ صفا و سعادت امید ایتہلی.

سعادت: ہر نوع شرائط انسانہہ نگ مرجعیدر. بر آدم اوقو و تحصیل معارف ہوسندنہ اولور؛ اجتہاد ایدر، عالم، حتی علامہ اولور. و بر فرقہ تجارتہ دائر صرف غیرت و کسبینگ رواجینہ سعی ایدر، نہایت کاپیتالست اولور. و بر قسمیدہ صناعتگہ دائر اجتہاد، نہایت کسب لیاقت ایدر - بونلر نگ ہر بری سعادتگہ نائل اولمش اولورلر. دیہک: سعادت انسانہہ نگ ہر بو طاغندہ، وظیفہ انسانہہ واردر بناء علیہ التزام ایدیان وظیفہ نی اجرادہ ممانت اولنورسہ سعادتنگ یوز کوسترمہ سی مقرر دہ دیہ امید و حکم ایتہلی. امید - و مایوسیتنگ انسانہہ درجہ تاثیر بہلری نہ مقدار دہ ایددیگینی بوقارودہ درج ایتہمش ایدک. انساننگ ہر ابتدا و انتہا امورندہ شول ایکی نگ بیوک رول اوینادیغنی تکرار و دنیاہہ امیدلی اولہرق باشامقنی توصیه ایتہرم - حیات - امیدگہ؛ مہات - مایوسیتنگہ باغلیدر.

عبدالرحیم نوراللہ.

نوده شول درجه مهم، وبلکه آندنده مهیره کدر. بر اشنی معین وقتنده اشله می کچکدرو، کوب اشنگ جینالوب کو- بسینگ بیک اوستدن اشله نوینه یا که تماما اشله نمی فالوینه سبب بولادر. ۲۵یل عمرن تعلیم و تربیه اشینه صرف ایتکان، قران تاتارسکی اوچیتلسکی اشقولاده تعلیم و تربیه معلمی پیتایف جنابلری شول سوزلرنی تکرار سویلی ایدی: «افندیلر! بو کوئگی اشنی ایرته گه، یا بو ساعت اشن کیله چک ساعتکه فالدرما کز. چونکه بو ساعتدن صوگ کیله چک ساعتنگ اوزینه مخصوص دها مهم اشلری، ایرته گگی کوننگ بو کوئگیدن دها بیوک مسئله لری بولادر. حیات نگ ترقیسی عصرلر برلنگنه مقید بولمی. یاگا فکرلر یاگا احتیاجلر، میدانغه کیلوده کونلر و ساعتلرنگ گنه توگل دقیقه لرنگ بیله دخلی بولغانلقدن، هر کون هر ساعت هر دقیقه یاگا مسؤلر یاگا اشلر میدانغه کیلهدر. سزنگ ایرته گگی کوئگز بوکوندن اوزون توگل، لکن ایرته گه اشله چک اشلرنگ دها آغر، دها مهم بولوی ممکن.»

جناب حق، اسلامیت نگ نماز، روزه، حج کبی بعض حکملرن بر وقتغه تعلیق ایتوی ایله، اشنی معین وقتنده اشله وننگ نی درجه اهمیتی ایدکن کوسترمشدر. الله تعالی حضرتی بنده لرینه هر وقت یاقین؛ کوندز ساعت ۱۲ | ۲ ده قیلنغان دعا وعبادت آگا نیچک ایرشسه ایرته برلن ساعت ۹ یا اون یارمده قیلنغان دعا وعبادته شولای ایرشه. لکن وقتندن صوگ «قضا» قیلنغان عبادتلر، مخصوص وقتند اشله نو فضیلتندن محروم بولغانلقدن وقتنده اشله نگانلردن کوب مرتبه توبه ندر. اشنی مخصوص وقتنده اشله، بو کوئگی اشنی ایرته گه فالدرماوغه یاشدن عادتلانلماسه بالالق دورن اونگا- روب حیات میدانینه اطلغاننگ صوگنده غنه آنی اشله وخیلی آغر وبلکه ده بیک آغزدر. بو جهتکه ده بالالق وقتنده اوق دفت ایرته رگه تیوشلی. بناء علیه بالانی اشکه اویره تودن صوگ اعتبارغه آلونه چق نرسه، معلوم بر اشنی معین بر وقتنده اشله وگه عادتله ندر وگه طرشودر.

بز مسلمانلر باشقه جماعتلر شیکلی تعلیم و تربیه بابنده بیک کیروده بولغانلغمزدن بو طرفلرنی هیچ اعتبارغه آلیمز. بناء علیه حاضرگی مبارزه میداننده یاشارگه صلاحیتلی کشیلارده بزدن بیتوشه آلمی. بزنگ بولای بولومز - بعضیلر زعم ایتکانچه - «شرقی» بولغانلغمزدن توگل. شرقیلر فطرتا باشقه لردن هیچ توبه ن توگل. باشقه ملت بالالرنه بولغان خصلتلر شرق بالالرنه ده اوزلری برلن برابر دنیاغه کیلهدر. لکن آرننگ

آمریقاییلر بو جهتگه غایت دقت ایتهدر. آمریقاده بیوک فابریکا وزاؤود صاحبلیرننگ، اوز بالالرنی اوز فابریکالرنده عادی بر خدمتچی شکلی معاش آلوب اشله تمکده ایدکلی معلوم در. یلینه اون مگ روبله دن زیاده معاش برلن بیروتده خدمتده بولغان بر آمریقاییلرنگ قزی ده آمریکا دارالفنونلرننگ برسند اوز کوچی برلن، اوزی اش اشله او قومده در. اون مگ روبله دن زیاده معاش آلقان بر کشینگ قزن تربیه لهو اوچون سنوی ۲-۳ مگ روبله صرف ایدهرلک اقتدار وحهیتی بارلغنده شبهه یوق. لکن آننگ اوچون بالاسینگ اوز کوچی برلن اوقی آلوی و آتا- سینگ مالینه کوز تره می، اوزی مال طابارغه طرشوی زور بر شادلقدر. آمریکا بایلیرننگ، بالالرن اوز فابریقالرنده خدمتچی مقامنده اشله تولریننگ باشقه بر سببی ده باردر. بعض عالملرننگ تدقیقاتینه کوره بای عائله لرنگ دولتی ۳-۴ بووندن آرتق دوام ایتهدر. بر عائله نگ اعضالری فقیر- لکدن بایلقغه کوچکان دورده غایت اجتهادلی وفعال بولسه- لرده آرننگ بالالری هیچ بر تورلی احتیاج حس ایتهدکلرندن اش برلن اوزلرن واطارغه تله میلر و شول سببدن ضعیفه رک بولار. آلردن صوگ کیلگانلری ناغند ضعیفه رک، وشولای اجتهاد و دولتلری بته در. ایشته آمریقاییلر شونی اعتبارغه آلوب آگا فارشی طورورغه و آننگ دواسن طابارغه طرشه لر؛ برنجی یول اوله رق، بالالرنی اشله توب تربیه ایتونی، و آلرنی ماللرینه، وراثت برلن گنه توگل اشله توب خوجه ایتونی تیوش طابقانلر. ایکنچی تورلی ایتکانه: آمریقاییلر نظرند باله، آتا مالینه کوز تره می، اوزی مال طابارغه طرشورغه تیوشدر.

حاضرده دنیانگ ایگ ترفی ایتکان قسمی - آمریکا، یاگا غنه موجبنچه حرکت ایته باشلاغان بر فکرنی بزنگ بابایلر - بلکه ده اول آمریقاننگ بر باشندن ایکنچی باشینه قدر وحشی قوملر برلن مسکون بولوب مدنیتن هیچ خبری بولماغان بر زمانده - «آتا مالی برلن اوغل طورمی، آتا مالی برلن قز طورمی» مقالی برلن میدانغه قویغانلر. لکن بابالرمزنگ بو عالی سوزلریده باشقه آلتون مقاللری شکلی هیچ اعتبارسز، جهالت طوفراغی آستنده یاطوب قالغانلر و بو کونده ده یاطمقده لر.

اشکه اویره نو و اویره توده ایکنچی بر دفت ایتوله چک نرسه هر اشنی مخصوص بر وقتنده اشله ودر. اش اشله رگه عادتلانو، نی درجه مهم بولسه اشنی وقتنده اشله وگه اویره-

بو، ضعيف و تربيه گه محتاج فطرى قوه لرى ناچار محيط نك آستنده يوغالبوب كيتده، آلر اول حصلت و فضيلت لرنندن هيچ خبرى يوق بر كشى بولوب چقالر.

بر كون احبابلرمدن برسى برلن هماده ايدك. بزنگ قارشیده ۱۸-۲۰ ياشلارنده بر آدم برلن ۵-۶ ياشلارنده بر بالا، اسكاميه اوستنده افليسون آشاب اوپرهلر ایدی. بالانك قولندهغى افليسون ايدنگه توشدى. (ايدن مونچه ايدنى بولغانلقدن آنك آلدنده بو «پچراق» صفتن قويوغه لزوم بولماسه كيرهك.) يانندهغى آدم افليسون نى آلوب بپردى. لکن پچراغن سورتمادى. بالا اوزى افليسوننك اوستندهگى پچراغنى كورگاچ قولى برلن سورتوب آشادى. ايشته ۵-۶ ياشك بر بالاده فطرى نظافت حسى بار. شونك ساپه سنده مونچه ايدنينه توشكان افليسون نك پچرانغانلغن آكلى. لکن بر آز ييلردن صوك بو بالانكده شول يانندهغى آغاسى كبك بولاچغنده و انيسى نه (اگرده بولسه) شونى اشليه چكند شهبه يوق.

ايشته بو واقعه، شوق بالالارى حقدنغى فكر يمه مثال بولورغه ياراسه كيرهك. ع. عزيز. بيروت.

نماز و گيمناستيقه

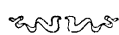
محترم معلم رضوان افنديك ۸نچى عدد «شورا» ده تورك پيداغولر ينگ: «گيمناستيقه دن مطلوب اولان فائزلر نمازده هم تابولار» ديهش سوزلر ينى رد قيلول يازمش مقاله سيني كور ديكده ۱۱نچى عدد «شورا» ده بوگا فارشو يازوب، تورك پيداغولر ينگ سوزلر ينى توجيه ايتمش همده تورك پيداغولر ينگ سوزلرى حقيقتدن بعيد دگلكگينى، اوشنداق باشقه شرعى حكملرده ده بونك كى فوائد و مصالح اولچغنى دعوى قيلمى ايدم. محترم رضوان افندي ايسه بوگا فارشو ۱۵نچى «شورا» ده بنم حقه ده: «فزولانوب يازادر، بنى ده فانانيزمه و جهالت گه نسبت ايتمكچى اولدر» مضمونده بر مکتوب طبع ايتدر مشدر.

بن مذکور سوزلر نى فزولانمقسز بن يازدم همده جهالت گه نسبت ويرمك نيتى ايله دگل بلکه احكام شرعيه ده اولان حكمت و فلسفه لر حقدن مطبوعات واسطه سى ايله سوز فوزغانه قىصنده اولديغده ۸نچى عددده اولان محترم معلم رضوان افندي مقاله سيني مذکور قىصمى يرينه كتورر

ايچون فرصت ناپدم، شايد بونك سببندن بعض بر ادبيلر فلسفه احكام شرعيه بابنك بحث قيلمى ايدم و تعاطى افكار ايدشمارمى؟ ديدم. در واقع بر اشنگ حقيقتى تيكشراهمان، حكمت و مصالحى اعتبار اولنماز ايسه اول اش طوغروسنده دقت آزالور و كوسنچه اعتقادات فاسده غلبه قياوب ياكلش يوللرغه سوق ايدر. حقيقت حالده كوب اخلاق كتابلرى مشرووعاتنك فائده لر ينى و غير مشرووعاتنك ضرر لر ينى سويلامك طوغروسنده پك كوب اصلسز شيلر بيان ايتديكلرى معلومدر. شونك ايچون مشرووعاتده اولان فوائد جاميله و مصالح عاجله لردن اوشنداق غير مشرووعاتده اولان مضرندن - عبادتلر نك اهميتلرى بتدر - ديمك كى بهانه لر ايله كوز يوموب طورمق و نظر اعتبار دن تاشلامقنى وجدان قبول ايتماز. زيرا احكام شرعيه ده معبودنى تعظيم گه دلالت ايدچك شيلر كورلديكى كى انسانلر نك تمدنلرينه، معيشتلر نك راحتلرينه سبب اولاق شيلر هم كورلور. بونلر نك برنچيسى، ايكنچيسينه منافى دگلدن. و ايكنچيسينى ملاحظه قيلمق، عبادتار دن اهميت بتوگه سبب اولماسه كرك. بلکه الله تعالى كندينه عبادت ايله بيورمش اولديغى افعال و اقوال ضمنده امور دنياويه و حياتيه قويمقى عبادتلر نك دخى ده زياده اهميتلى اوليقينه، اخلاص و خشوع اورنلاشمقينه باعث اولسه كرك. اگرده عبادتلر دن فقط تعبد جهتى گنه مطلوب اولسه ايدى، فقيلر بو طوغروسنده بونچه فاعده لر وضع ايدر گه لزوم كورمارلر ايدى. بن بو طوغروسنده بوندن بر قدر سنه لر مقدم بر رساله ترتيب ايتمش و معتبر عالمر گه كوستروب مظهر تحسين اولمشيدم بونك بعض يرلر ينى «شورا» ده طبع ايتدمك ايچون كچن سنه لره اداره گه يبارمش ايسه همده بكر منچى عصر، شمالده اولان فانانيزم نى بترر گه موفق اولمايدىقندن اولسه كرك، مقاله لرم هنوز باصلوب چيقمادى.

ملا محمد جان ديولي قاموف.

يالاتمه اويازى «بستان» قريه سنده امام.

عبوتلى سوزلر:

يالن ايله طوغرى سوز آراسنده آيرما يوق، آيرما ايسه بو ايكى نرسه نك نتيجه لرنده در. يازوچى و يازدفلر ينى باصدروچى غه محتاجلى يوق، محتاجلى ايسه فكر لب يازوچيلر غه در. اورامده او طور وچيلر، اتلر گه طغزلق قيلول طور وچيلدر.

جواب۔ رسول اکرم حضرت نوری حقیقہ کچھ کتابلرہ
بشارت لار اولدیغی قرآن شریفده مذکوردر. فقط مقالات
عالملری، ملل ونحل حقیقده کتابلر یازوچی مصنفلر خبرینه
کوره مذکور بشارت لرده اخص اوصافی ایله دگل بلیکه
اجمالی وعمومی بر صورتده ایدی. ایلهدی پیغمبر اوصافی
بو یله روشده بیان ایدلنور اولسه امتدن اولان بر
کیمسه ننگ خصوصی صفتلری ایله تعیین ایدلنوب یازلنه چقی
شبهه لی بولور. اگرده حضرت عمر، خصوصی صفتلری ایله
کتب سالفده مذکور اولسه ایدی، معلوم واقعهده بونی
کتب الاحبار بالفعل کوسترهش، حضرت عمر استبعاد
ایندیکنده سوزینی بوررغه حاجت کورمامش اولور ایدی.
«فتوح الشام» تار یخندن مقصود کز نه کبی کتاب اوله چغنی
آکلما دق. اگرده واقدی که نسبت ایدلوب مصرده باصلمش
اثرنی اراده ایتمش ایسه کز بوننگ حقیقده اولان فکر مز
اوچونچی جلد «شورا» ده بیان ایدلمشدر. (فهرستده
«فتوح الشام» ماده سیننه مراجعت اولنه). مذکور اثر، تاریخ
کتابلر ینگ معتبرلر نندن دگلدر. آنده یازلمش سوزلرننگ
حتی یوزده سکسانی درست اوله چغنده شبهه وار.

چاقچی۔ بعض بر تاریخ کتابلر نده: «۵۶۸نچی سنه
میلادیده پیغمبر مز دنیاغه کلدی» مضموننده سوز یازلدیغی
حالد شهر شرف افندی «عصر سعادت» نام اثر نده رسول
الله ولادتنی ۵۷۱نچی میلادیده دیه کوستر مشدر. «زمان»
کابینداری ایسه پیغمبر مز ننگ ولادتنی ۵۷۰نچی میلادیده
اولدیغنی بیان ایتمش. بوننگ اوستنه بعضیلر ولادت
۲۰نچی آپریلده واقع اولدی دبدیکلری خالد ایکنچی
برلری ۲۷نچی آپریلده اولدی دیه شلر پیغمبر مز ولادتنده
اولان اختلاف روشنده بر اختلاف، اصل هجرت سنه سیننگ
ابتداسنده هم اوله چقی معلوم. بز مسلمانلر روزه کرمک
وبایراملر ایتمکده بر بر مز که اوچ دورت کون مخالفت
ایتمکده اولدیغنز کبی پیغمبر مز ننگ ولادتنی حقیقدهده هنوز
بر فکر که کلدیکمز بوقمیدر؟

شا کر سلیمان

جواب: دینی بایراملرده اختلاف ایتمکدن خریستیانلرده
خلاص اولمامشدر. روسیهده بونچه پرافیسورلر وعالملر
اولدیغنی خالد حتی رسمی تاریخ ده بوزوق بر اساس غه
بنا ایدلمشدر. شویله که: اگرده اوشبو حال دوام ایتمسه
کله چکده بانوار، جای اورتاسنده وایپولده قش اورتاسنده

مرسد و مخاره

استرلیتاهق۔ ۱) شیطاننگ الوغ عالم اولدیغی حتی
فرشته لرنی ده تعلیم قیلدیغی مشهور سوزدر. شیطان بویله
عامنی کیملردن اوگر نمشدر؟ فرشته لر که نه کبی علم
وفنلرنی تعلیم قیلمشدر؟

۲) موسی افندی ننگ قابل تصحیح سوزلرینه فارشو
میزان طشند سوز سویلامکده اولان دین حاملری نیچون،
مه دیک حتی که پیغمبر اک دعواسینی قیلوچی مشهور
سوداگر حقیقده آغز آچارلر و جزی اولسون بر سوز
سویلامازلر؟ یوقسه رحمت الهیه ننگ عمومیتنی دعوی ایتمک
رسالت دعوی قیله قندن ده یامان بر شیمیدر؟ اوشبو طوغر وده
«شورا» ده بر ایکی سطر اولسه ده جواب یازلسه ایدی.
ابراهم اللانوات

جواب۔ شیطاننگ الوغ عالم اولدیغی و فرشته لر که
معاملک ایتمدیکی حقیقده کتب سته و معروف مسندلرده بر
حدیث اولسون کوردیکمز خاطر مزده یوق. کورمادیکمی
یا که کور و بده اونوندمی؟ قرآن شریفده اولان آیتلر ننگ
عبارت و اشارت لری ایسه شیطاننگ عالم لگینه و معلم لگینه دگل،
بلیکه تیسکار بلیگینه و منعصب اولدیغینه دلالت ایدر. اوزینه رب
دیه اعتقاد ایتمدیکی ذات طرفندن شرط سز و قید سز، سبب و عل بیان
ایتمک سزین اولان بر فرمان غه: «اناخیر منه، خلقتنی من نار
وخلقته من طین» دیه اعتراض ایتمکی، علیه دگل بلیکه فارشولغینه
و تعصبنه دلیلدر. موسی حقیقده غوغا ایلوب ده مه دیک
و پیغمبر اک دعواسی قیلوچی حقیقده سیرچی اولوب طور مقننگ
سببی معلوم؛ بو طوغر وده یازمق، معلوم بر شینی مطبوعات
ایله اعلام ایتمک قیلنندن لزوم سزدر.

طرویسکی۔ ۱۱نچی عدد «شورا» ده ۳۲۳نچی
صحیفه ده حضرت عمر ننگ کتب مقدسه لرده صفاتی ذکر ایلامادیکمی
بیان اولنمش. بو سوز طوغر بیدر؟ «فتوح الشام» کبی
معتبر تار یخلر، حضرت عمر ننگ صفاتی، کتب سماویه ده مذکور
اولدیغنی آکلاندر. حقیقت حال بز که معلوم دگل. شوننگ
ایچون بو طوغر وده «شورا» ده تفصیلات ویرلسه ایدی.

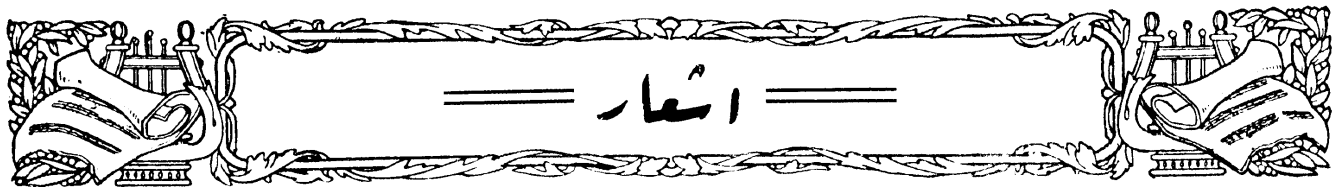
احمد بن حسین

راضی اولمای، اوزینه طرفدارلر جیوب خانغه فارسو چقهش ایصاطای باطر نام فرغز نیندای آدم اولمش؟ معارف صاحبی ایدیعی و کملر طرفندن قتل ایدامش؟ بوژنک ایسه «حکومت وخلق» اسینده یازلمش بر اثری وارلغی مرویدر. مذکور اثر، مطبوعات عالمنه چقهشمی یوقهی؟ مذکور ایصاطای باطر، فرغز خاقینه نیندای فائتلر کیتورمشدر؟ اوشبونلرغه جواب یازماقنی اونتم. اگرده مناسب بولسه «شورا» مجله سنده ترجمه عالی یازلسده گوزل اولور ایدی.

معلم: قیوم.

کله چکدر. عموما میلادی سنه ننگ اصل باشلانوی ده یا کلدشدر. اهل اسلام فاشنده ولادت نبوی حقنده اختلافلر اولمش ایسه ده آنلرغه حکم شرعیلر بنا ایدلما دیکندن کوب ضرر یوق. حالبوکه مذکور مخالفتلر یالسکز روایت جهندن گنه اولوب، بوکونگی فن اهللری حتی بو طوغروده بر قرارغه ده کلمشدر. (اوشبو سنه ننگ ۲ نچی عدد «شورا» سینه مراجعت اولنه در.)

قولانقی- فرغز خانلر نندن جهاننگر خان زمانه سنده خان طرفندن خلق اوستینه صالحان نالوغ و ویرگولرگه

«خمیس»

دین، دنیا فایده سیچون خلق نی کیلماس ذل
کیگاش ایتساگ چاقریب مهمان خانگه هر محل
کوزیک آچ انصافه کیل ای مسلمان تاشکند

بر نیچه حکمتلر ایله روزه فرض ایتدی خدا
بریسی آچلق ایله بیلیمک ایرور قدر گدا
لدت نفسانی دن بولماق ایکنچیسى جدا
ینه جان تربیه سین قیلماق اوچنچیسى ادا
کوزیک آچ انصافه کیل ای مسلمان تاشکند

اویلا سایدی ملالر هیچ بولماسه بونلرنی کاش
جمله افعال شنیعه اوزلری هر وقت باش
اویلری نازک جوان تحصیل قویوب بر آی توتاش
قولغه توشسه گر بیرى اورتده در تارتش تلاش
کوزیک آچ انصافه کیل ای مسلمان تاشکند

اوزگه آی ایلمغانلرنی بو آی ایلنتوروب
نیچه خیل حیللر آلورلر توزاغینی قوروب
حجره خلوتده کاکل ماللر باشکه اوروب
جان تصدق دیب خوشامدلر قیلورلر اولتوروب
کوزیک آچ انصافه کیل ای مسلمان تاشکند

هیچ جدالمام بیرماین دینداشلرم سزلرغه پند
بولغه سالمایدر کوروب آزغان قیو وجدان بلند
زهر طویساگ اولا هر بر نصیحت صوگره قند
ماقتامام بدعتلری اسلامیت قیلماس پسند
کوزیک آچ انصافه کیل ای مسلمان تاشکند

رمضان آینده روزه فرض ایتار الله نیچون
بو سؤال اویلاب قاره تشویش سالماسه درون؟
بعثت و قرآن نزولین خاطره آلماق ایچون
ملت اسلامه بیرام شادلق بو آی بتون
کوزیک آچ انصافه کیل ای مسلمان تاشکند

بیرام ایرماس اویقودین فالیب بازار شب ایلامک
بی سقال چای خانه دین تاپماقنی مطلب ایلامک
ازکیا بازلیمک ایله هر کیمنی برکب ایلامک
آفچه اسراف گنه مونچه لب لب ایلامک
کوزیک آچ انصافه کیل ای مسلمان تاشکند

خیر احسان ایله کوکلین آل فقیر کمبغل
اقربا اولکان کیچک شاد ایتمهک ایلا جدل

بای بیریب بعضی قمارغه بعضی بهره مند اولور
سیرک ایله چرخ فلککه بعضی آرزومند اولور
کوزیڭ آچ انصافه کیل ای مسلمان تاشکند

قایریلیپ باشدن آیاق چایخانه لرغه سز فراڭ
مشق ایتارلر غچک دوتار طنبور برله چڭ
کوتاریب ماقتاب جوانلر شعرلر بی نام نڭ
آغزی لری آچیلور آواز ایله مثل نهڭ
کوزیڭ آچ انصافه کیل ای مسلمان تاشکند

بو تماشا بو اوپونلر بو همه ایچمک یمک
قولغه کیلماس آقچه سز دیسام اولور کیملرده شک
ینگى یتیلگان بالالارغه ایماسهو پول کرک ؟
کوبارندن آل مسافرلر قولندن سن درک
کوزیڭ آچ انصافه کیل ای مسلمان تاشکند

اوشبو ترتیب له بوزولورلر تأسف آیلا
سپیتن قاشی فرالر یوزلری چونماهلر
بچه بازلیک غه بولر هم اولکایب همراهلر
قوی بو شرمنده لیکی ای بختسز گمراهلر
کوزیڭ آچ انصافه کیل ای مسلمان تاشکند

شب بازار شونندن عبارت قصه سی قیلما اوزون
عمرلر اسراف اولور هر یل بولای اوتوز کون
یل بهیل ایلاب ترقی باره در حددن فزون
روز محشر اهل علم اولسه کرکدر سرنگون
کوزیڭ آچ انصافه کیل ای مسلمان تاشکند

مدح یاکه ذم ایماس مقصودیمی بیلساڭ اگر
اوز ایشنگز کورستام نفرت فیلور دیب یرگه نر
ملالر باش بولسون وقیلسون بو اشلردن حذر
عامی لری هم بویله چه بد خلقدن اوزغای کودر
کوزیڭ آچ انصافه کیل ای مسلمان تاشکند

عالم اسمین ای آلانلر یول اداشقانلرغه یول
آجراتالهای یانه در نادانلقندن اوکمو صول
اسراف ایتدرمای بازار شب غه بولردن مونچه پول
بیردیریکز جمعیت غه یارمیسین ایلاب قبول
کوزیڭ آچ انصافه کیل ای مسلمان تاشکند

بو ای اجراسینه باشلرلر همه فسق فساد
آلسلر نشئه چیکیب کینیب اویات حاصل مراد
سوز ایشیکی آچیلیپ مجلس ایلی مسرور شاد
اول جوان تیگره سیده آه فغان فریاد داد
کوزیڭ آچ انصافه کیل ای مسلمان تاشکند

مونداغ اولسه ملالر عامی ایشی معلومدر
اویلاساڭ بونلر ایشی آنلرده نهمه مذمومدر
انبیسا تاریخیده انوام لوط مرفومدر
فاش ایتوب امیدى نیتای خلق ایچره بو مفومدر
کوزیڭ آچ انصافه کیل ای مسلمان تاشکند

ملا عامی بو یمانلقه باری منسوب ایماس
یل تقوی بار آراده بو عمل مرغوب ایماس
قطره دیکزدن بو لکن آیتا دیگان کوب ایماس
بو سفاهتدن فوتولماسلیک نه ایسه خوب ایماس
کوزیڭ آچ انصافه کیل ای مسلمان تاشکند

چارسودن تا اوزوم بازار تیزیلگان سماوار
آرالاش آشخانه لر بارچه سینه یاققان پنار
تورت بورچلی کروانلر ایکی یافده در قطار
بعض کروانده جوانلر نیچه خیل میوسی بار
کوزیڭ آچ انصافه کیل ای مسلمان تاشکند

نیچه یرلرده پیشوب تورگان بلیقلر هم کباب
نیچه یر چادر خیال چرخ فلک کور ساڭ قراب
نیچه یرلرده قورولگان شار قمارى بی حساب
کوب فلاسه اولتورور محبوبلر عالی جناب
کوزیڭ آچ انصافه کیل ای مسلمان تاشکند

شهر خلقی آغزین آچیب هم تراویعین اوقوب
یاشی قری اولکان کیچک سللرین اویکه قویوب
هرکیم اوز یاشداس ایله قول اوшлаشیب توف توف بولوب
یونالورلر بارچه بازار یاغینه اویناب کولوب
کوزیڭ آچ انصافه کیل ای مسلمان تاشکند

بویله چه باریب سماوار کوچلر تیر بند اولور
آشخانه اوزگه طعاملر ایچ و آلدی بند اولور

جمعيت خيريەمز محتاجدر كوكوب ياردمە
منتظم مکتب مدارس ساله در كيلسه چه
بولهسهسه بونلر ترفى ايلالگاي ملت ديمه
دين شرارت كوبيوب تولقونده قالغان بر كمه
كوزينك آچ انصافه كيل اي مسلمان تاشكند

۲۰۴

ص

چيىتن حال .

نى بولا طوغهق صراطن كيچهسهم؟
بو آچى عهزم شرابن اچهسهم؟!
ئەيلەنە بيت ، ئوتى ، بتمى عمر يده!
جاي كيله اوطلر چاپ سين قشلاساك .
آردم ايندى ، قايدە ، آقتق موققم ؟
جىلكنەمن بر باصارغه اوچ باصام .
قارشمه چقما قوياش ، سين قانلى طاب !
آق كفنەدى سين جەيلمه ، ئوستكه طاك !
قتل نفس ايتسەم خدايدن قورفەمن ،
لەكىمى چير ، آروبدە بولمى ايچەسام!
ع . ت . ۱۴ . ايول . ۱۹۱۱ سنه .

ادبيات

« آتاشكە نه قلساڭ - بالاڭدن شونى كورورسن »

كوب يوروب كورگەن ، كوب كوروب بلگەن ولى
بابا قارتايوب ، سيندرەگەن برچال بولدى . آلتەمشدن اوتوب ،
قارتلى جيتدى . تىشلى توشوب ، كوزلرى كيتدى . بوونلرى
بوشاب ، نزلرى تەلتەرەكلەب ، فلاغى ايشتودن قالدى .
اوستەل يانينە اوپرغاندە ، قوللرى قالتراغانغە ، قاشغن
توزولەب آوزينە كيلترە آلمانغە شورپاسى آشياولققە توگە
طورغان بولدى . مونى كوروب اوغلى ، كيلنچەگى ايله ،
جيره نه باشلاب ، قارت اوپر ، پچرانوب اوتراسن ديب
اورشوب تاشلاى ايديلر .
ايڭ سوڭندە ، ايشك توبندەگى پوچماقەن بر اورن
بيروب ، قالغان - قوتقان آشلىرىنى ايسكى چيرەبكه بولوب ،
آندە بيرە باشلاديلر . ولى بابا ايكيدە - برده اوستەل ياغينه
كوزن سالا ؛ كوروب كوڭلى يوقارا ؛ كوزينه باشى طولوب ،

آوزندەغى آشى تاماغندن يورمەى قالا تورغان ايدى .
يازولى چالانك بر كون چيرەبى قولندن توشوب كول
بولدى ؛ كوزينك ياشى كول بولدى ؛ مونك آرتى كوب سوز
بولدى ؛ كيلنى اتدن آلوب ، انكه سالىدى ؛ قينامى آزغنه
قالدى . سوڭره اوغلى بازارغه چغوب آتاسينه ديب بر آغاچ
تاباق آلدى .

ولى بابانك دورت ياشلك بر اونوغى بار ايدى . هر
وقت باباسى يانندە اوينار ايدى . بر كون شول بالانك
بر آغاچنى چوقوب اوترغانن كورديلر ، و « نه ياسايسن ؟ »
ديب اوزندن سورديلر . « اتى بلەن انى گە قارتايغان سوڭ ،
آش قويوب بيرورگە تاباق ياسايمەن » ديب بالا جواب بيردى .
« آتاشكە نه فلسەڭ - بالاڭدن شونى كورورسن »

لغتلىر :

سيندرەك : هر م ، дряхлый بولمق . تەلتەرەكلەك : نزلرى مرتەش
بولمق . چيرەب : بالچەقەن ياسالغان ، آوزى چاينكى اوص اونوق : بالانك
بالاسى . روسارنك « Внукъ » ديدكلرى بزەن آئەمش سوزدر . تورون
ايسە بالانك بالاسىنك بالاسيدر .

هر كم اوزى اوچون يغلیدر .

برەو سوڭغى « ديمەن » آلمان سوڭ ؛ قاتن وبالا چاغاغى
آرتندە يتيم قالغان سوڭ ؛ چەن جاني تەنندن چغوب كوكتە
آشقان سوڭ اوبىنك اچى او . . . شو . . . بولوب يغلاشا
باشلايدر . شوندە برەودە تگى مر حومنگ اولوب « جىتكەنبنە »
فايغرمى ، اوزىنك فائەسى قولندن كبتكەنبنە فايغروب
هر كم اوزى اوچون يغلیدر .
مثلا :

قاتنى نزلرن فوچاقلاب ، نيرس قاراب ، ياولغى ايله بيتن
باسوب پوچماققە اوتروب - بو بالالرنى نيچك آسراب
اوستورورمن ؟ اوسكەن سوڭ نيچك سوزلرن بركتورورمن ؟
كيللر مە سوزمنى نيچك تكلانورورمن ؟ اوف الله ! اوتز
اوغلنك ، فرق قزك بولغانچى - اوسراق ايرك بولساچى
ديبرك ؛ « بابى » نك قاراڭغى گورگە كرەچگن ، آندە قاتنى
جواب بيرەچگن اوبلاو قايدە ؟ ! اول كيك دنبادە قالغان
اوزن جەللەب يغلیدر .

أى غافل بندە ! آرنكە تچقان ازندەى بر اثر تاشلارلق
كەمالتەن مەروم قالدك ؛ اواره بولوب ، يولداشلققە ديب
قاتن آلدك : سڭك اوچون فايغغان قايدە ؟ هر كم اوزى
اوچون يغلیدر .

مثلا :

ایر بالاسی آه و زار قلوب - آتام «آسقار تاودای»
بولوب اوزاق یاشاغانده، اول اویده ایبه بولوب، مین
«توز» ده جوروب مال تابار ایدم؛ بایوسام ایکی فاتن
آلار ایدم؛ ناشدن فاندای «فارتیلر» سالار ایدم؛ اولغه
آتامان، ایلگه ایبه بولار ایدم دیهرک؛ آتاسینک باشینه
فورقنچلی حاللر کیله چکن کوکلینه ده کرتمه ینجه، اوزینک
دنیادهغی اولرلغی اوچون فایغرادر.

ای بیچاره کشی! آخرت سفری کبی اوزاق بولغه
چینهرک آزق حاضرله مدک، بالام دیدک چاغام دیدک؛ آه
اوردک، واه اوردک - شولر اوچون غم جیدک؛ اولگهن سوک
سنک اوچون فایغروچی فایده؟ هر کم اوزی اوچون یغلیدر.

مثلا :

بوی جیتکهن قز بالاسی زار ایگروب آتامدن بیتیم
قالدم؛ قدرم کیتوب قالدم؛ فلانک قزی بلهن تیک
بولدم. آتا «داکفی» بلهن قز اوتهدر، «مانا» داکفی
بلهن بوز اوتهدر؛ آتامانک اوزی تری بولغانده، کوزی
کوروب تورغانده، سوزی یوروب تورغانده،
تارتمادهغی جبه کدهی بولوب، مینی فلان بایزک بالاسی
آلور ایدی. آغا، چکه فولنده میگه یاخشى کون فایده
ایندی؟ دیهرک، آتاسی توشه کده اولوب یاتقاندن اول
اوزینه کپاو فایغرتادر.

ای دنیادهغی قرار سز قز ققه مغرور آدم! دنیاده نه
علم و نه عمل اوچون فایغرمادک؛ قودا - قوداغی، صی -
حرمت، فوکر اولی فوش آت، طوی و قوناق فایغیسنده
عبرک اوتدی. بو کون سنک اوچون فایغروچی فایده؟
هر کم اوزی اوچون یغلیدر.

مثلا :

آتا و آتاسی قوللرن یا کلاغینه تپانوب - بالامز تری
بولسه اویمن بازاردن (*) شولار ایدی؛ فارتایغان کونهمزده
چراغم قول قافات بولار ایدی؛ کونهمز بای، کوکلمز جای،
اچکهن جیگهنمز کونده بالده مای، نیچه تورلی نرسه ننگ
باری «سای» بولار ایدی.

بر بالاسی بارنک - چقار چقماس جانی بار؛ ایکی
بالاسی بارنک - اورتاچه غنه حالی بار؛ اوچ بالاسی بارنک -

(*) تورکیلرده «بالانی اوی - بازار؛ بالاسز اوی - مزار» دیگهن
مقال بار. تورکیارچه: بالاسزاق، دنیاده ایگ زور بختسزک وایگ فیون
خورق و بیک توبهن قدرسزک سالادر.

بغاراده «بوطی» بار، «فوراسانده» فولی بار دیهرک،
بالالرینگ قیامتده شفاعتچی بولاچقلرن ایسکهرمه ینجه، آز
کونک دنیادهغی کوره چک قزقلرن اویلاب،
هر کم اوزی اوچون یغلیدر. حسن علی.

« اچینه آنگن سوزلرنک معناسی :

دیم - سولش، نفس. آسقار ناو-جیل شامخ. فارالتی-
بناء، Здание. توز- سوت وزنده - خارج البیت، مذاهب
العیش. مانا - Матерія نسج. داکفی - شهرت. بای -
صاحب امرأة، زوج. سای - مجهز، مهیا. بوت - بربولک
عسکر. فوراسان-خراسان طرفی. بغاراده بوطی بار، خراسانک
فولی بار- هر یرده اشى و سوزی بوریدر دیهکن کناپه در.

معلومات علم حال حقنده یازلمش اوشبو اثر ۵ جز
اوزرنده فاران شهرنده «امید» مطبعه سنده باصلمشدر.
معرری «اورى» قریه سنده امام سمیع الله افندی اولوب
ناشری ده معهد فاتح افندی سقالوفدر.

ایگون چاچو. اوللرده ایچه طورغان صولرنی
نیچوک صاقلارغه کرک؟ طاغون زحمتی. تاسمالاب
چاچو. اوشبو دورت اثر، ابراهیم میرزا تریغولوف
چنابلری طرفندن تورکیچه گه ترجمه ایلولوب باصلمشدر.
اصللری روسچه اولان اوشبو فسقه فسقه رساله لر، اول
خلقلری ایچون کرکلی معلوماتدن عبارت اولدیغندن اوقورغه
وفائده لئورغه تیوشلی.

خیالدهغی ترککک. خیالی بر معیشت تصویرندن
عبارت فسقه رساله در. تورکیچه دن ترجمه. ایلدوچیسى
فخر البئات خانم سلیمانیه اولوب ناشری ف. سقالوف افندیدر.
قارلغاچ. فزاق شیوه سنده شعر ایله یازلمش کچوک بر
رساله اولوب معرری عبدالله مشتاق و ناشری قازانده
بر اداران کریهفلر در.

مختصر قواعد ادبیه - رشدی اوچونچی واعدادی
برنجی صنف شاگردلری استفاده ایدر ایچون دیه معلم
عبدالرحمن افندی سعدی طرفندن تألیف ایلدلمش بر
رساله اولوب کریهوف حسینوف و شرکاسی طرفندن نشر

اچینه آلمان بر دنیا او جماخی ایدی. یاز هم جای فصللرنده، بیگه رده مای، اییون آیلرنده بو باقچه غه کیلوب کرگان کشی حیران قالماسقه ممکن توگل ایدی. مای آخارلرنده بو باقچه ده هر تورلی آغاچلر یافراق یاروب اولگره، فایسی بر اوله نلر، مویل آغاچلری چه چکده آتقان بولالر ایدی. بو باقچه ننگ ایگ شهب وقتی شول، مای آخارلری بولا ایدی. اول و قتلرده بونده هر تورلی قوش، قورت جیولا، بر برندن یارشوب تون بویی صایراشالر ایدی. بو قوشلر آراسنده دقتنی ایگ جلب ایته طورغانی صاندوغاچ بولا ایدی. آننگ چوپلداتوب ییارولری صو بویلرن یا کفراتا، شولارغه کوكولرننگ قوشلورلی دنیاغه باشقه ایکنچی بر یات عالمی ایسکه توشره، کوكولرنی مای کبک ارینه ایدی. مای، اییون آیلرنده غی بو باقچه ننگ ماتورلغن آکلاتودن، حقیقتا قلم عاجزدر.

قورصای باباینگ ئلله نیندیگنه بر خدمتی برابرینه بو باقچه آکا پادشاه حضرتلرننگ اوز طرفندن هدیه قیلنغان ایدی. بابای اوزی بو باقچه دن، نیچک کیرهک شولای استفاده ایته آلدی. آننگ آت، صغر، کچه، صارق کبک حیوانلری کوب ایدی. اول باقچه سینه شولارنی کیتروب ییاردی. اول اوزیننگ اول تیره سینه قاون، قاربوز، قیاز کبک یمشدر اوطورتا، بر نیچه دیساتینه آشلقده چه چه طورغان ایدی. جای کونلرنده اول بیه لر صاوب فمز یاصی، شونی قارچغی بلهن راحتله نوب اچه، چیتدن کیلگان قوناقلرنی یافتی یوز بلهن قارشو آلوب، آلارنی ئلگی فمز اچروب، واق ماللرننگ ایتون آشاتوب، قوناق ایته ایدی.

قورصای بابای بو باقچه ده شولای بر اوتوزیل مقدار ی عمر ایتدی. آننگ اوغللری کوب اولوب اوزی طوقسان یاشلرینه جینه کیله ایدی، کونلرننگ برنده اول اجل توشاگینه یغولدی. اجل یاقنلاغانن سیزوب اول بالالرن یانینه جیدی. هم آلاغه بر نیتدر وصیتلرن ئه یتدی. آننگ وصیتی، تقریبا، منه شوندن عبارت ایدی:

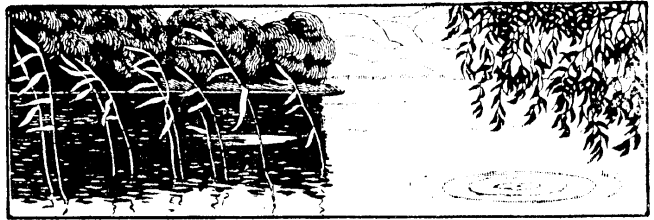
«بالالر! مین قارتایدم، مین منه شول باقچه ده اوتوزیل قدرلی عمر سوردم. بو باقچه دن مین تله گانم قدرلی استفاده ایته آلدیم. مین بو باقچه ننگ قدرن بدم؛ چونکه بومیکما بیک زور خدمتم برابرینه گنه بیرلگان ایدی. ایندی بو باقچه میندن میراث بولوب سزگه قالا. بالاقایلرم، موننگ قدرن بلورگه طرشگنز! غافل بولماکز! درست، بو باقچه

اولنمشدر. حق پوچته ایله برابر ۶۶تین، هر بر مشهور کتابچیلر ده اولنسه کرک. اوز لسانیز و اوز ادبیاتیزغه دائر اولان اوشبو رساله، ادیبلر و خصوصا معلملر طرفندن دقت گه آلتورغه، محاکمه و انتقاد ایدلنورگه تپوشلی.

اوشبو رساله نی ترتیب ایتمکده اولان مقصد، «خانمه» سنده ذکر ایدلمش بو سطرلر ایچنده خلاصه اولنمشدر:

«اوشبو کتاب، ملی ادبیات درسلی و بالخاصه اصول هم فاعده لرننگ بالفعل میدان غه کیلوینی دورت کوز ایله کوتوب طور وچی هوسلی و یاش شا کردلرمننگ آغزلرینی ادبیات شربتی ایله یوشله ب طورر ایچون بر فائده سی اولمازمی، امید ایله تألیف ایدلمشدر.»

یاکی بر اش اولدیغندن احتمال که بو کتابنگ ترتیب و مندرجه لرنده بعض بر قصورلقلر اولور، شویله ایسه ده فائده لی و اوقولمقی لازم اثرلردن ایدیکنده شبیه یوق.

یور صاتوننگ عاقبتی.

(باشقردلرننگ ساتلغان یولری روحینه باغشلاسون).

قورصای بابای بر نیچه مگ دیساتینه چاماسنده بر باقچه غه مالک بر قارت ایدی. آننگ باقچه سی اورتاسندن بیک ماتور بر یلغه آغا ایدی. بو باقچه ده یمشلی آغاچلردن مویل، قارلغان، بالان، چیکله وک آغاچلری اوسه ایدی. یمشسز آغاچلردن نارات، قاین، چرشی، طال، یوکه اویانگی و باشقه آغاچلرده بار ایدی. یلغه بوینده غی طوغایلرده قاون، قاربوز، قییار، به رهنگی و باشقه یمشدر اوطورتوغه صلاحیتلی اورنلرده بار ایدی. بو باقچه غه چیتدن تولکی، قویان، قورالای، بولان کبک جنسکلرده کیلوب کرگالیلر، بولار آغاچلرننگ قویو یولرنده باحضور کون کیچره لر، بو حیوانلرغه اول وقتده اورلغان، ضوغولغان یوق ایدی. بونده ایگون ایگه رگه صلاحیتلی اورنلرده آز توگل ایدی. حتی که بو باقچه ده تورلی معدنلی طاولر بارلغی ده سویله نه دی. سوزننگ قسقه سی: بو باقچه هر تورلی خزینهلرنی

بالالری بابایڭ آلتوندن قیمتلی وصیتن طوتارلرمی، نیشله رلر؟

قورصای بابای بالالری بر نیچه یلغه حدلی آتالردن کورگانچه رهك دنیا کوتوب کیلدیلر. لکن بو اوزاقغه بارمادی. تیگون کیلگان مالڭ قدری بولامو صوڭ! . . . . بولار اوزلری کسب ایتوگه فارغانده، بافچهڭ یمش لرن، آغاچلرن ساتونی، یرلرن اجاره گه بیرونی آرتقراق کوردیلر. بو بافچه تیره سنده گی روسلر و باشقه خلقلر بابای ؤولو بلن بافچه دن نیچک کیرهك شولای استفاده ایته باشلادیلر. بابایڭ بالالری بولارغه کوب التفات ایتیلر، موڭاغنه تارقیلر ایدی. «یه، بزڭ بافچه ده آغاچ، یمش بتماس ئلی، بویل بتسه کیله سی یل طاغی اوسار.» دیلر ایدی. آلاز اوزلری نقلاب کسب ایتمه و سبیلی، بابایدن قالغان آیاقلی مالرده آز قالغان ایدی. بولارڭ ایگون ایگولری ده بر تورلیکنه، ضعیفنه ایدی. شول سبیلی بولار تنگی یرسز خلقدن آشلق کبک، چای، شیکر، آفچه کبک نرسه لر آلوغه محتاج بولالر ایدی. یرسز خلق بولارڭ یرندن کوبرهك استفاده ایتو اوچون آلازڭ صورغانلرن بیرلر، آلازنی ممکن قدرلی قوناق ایتلر ایدی. قورصای بابای بالالری، بابایڭ اوزینه اوخشاب ریاسز بولغانغه، نگیلرڭ حرمتلرن بیک زور کورهلر، آلازغه بافچه ده تله گانچه یورورگه ایرک بیرلر ایدی. شولای ایتوب زمان اوته بارا، بابای بالالری اشسزلیکنه تیک یاتوب تاماق طویدر وغه اوگره نه بارالر ایدی. باری اشله مه گچ، گلگننه کشی قولینه فاراب یاتقاچ، یالقاو بولغاچ، بو بیچاره لر کوندن کون فقیرلنه بارالر، نگی یرسز خلقغه بولارڭ حاجتی توشکاندن توشه بارا، بولار بافچه نی نگیلرگه طاغیده ایرکونرهك قویوغه مجبور بولالر ایدی. بافچه خوجه لرینه صوڭفی وئتلرده نالوغده یاریسیغنه توشکان ایدی. شول سبیلی بابای بالالری یلدن یلغه آغر حالگه قالالر ایدی. اوجماخ کبک بافچه نکه، بو وقتلرده بابایڭ اوز وقتنده غی قدری قالماغان ایدی. آنده تورلی خلق یورگانگه، آغاچلرنی کیسه لر، یاندرالر، یمش لرن جیه لر ایدی. قورصای بابای بالالری ایسینه، آتالریڭ وصیتلری توشدی ده صوڭراق بولدی. چونکه بو وقتده بابای ئەیتکانچه اشلرگه امکان قالماغان ایدی. بولار بو وقتده فقیرله نوب بتوب، کسب ایتهرگه اقتدارلرن یوغالتقانلر ایدی. بابایڭ اوز بالالری شولای فقیرله نوب باروب، وفات بولدیلر. اما بولارڭ بالالری بیگرهك آغر کونگه

حاضرگه بیک زور، مونده غی نعمتکنده حسابن، فقط الله غنه بله؛ لکن بو شول کونچه منگو طورماس، البته اوزگارر؛ چونکه بودنیا، باشی بلن بر اوزگارشدن عبارتدر. ئلی موڭار قدرلی بو بافچه دن مین یالغزمغنه استفاده ایتدم. سز میندن سیگز اوغل قالاسز، سزڭ هر برگزدن طاغن سیگز اوغل فالسه، نیچه جانغه باروب جیته اول؟ شولای ایتوب بر وقتنی سز کوبه یورسز، سز کوبه یگان صاین یرده آغاچلرده یمش لرده کوبرهك کیرهك بولا باشلار. شونڭ اوچون مین سزگه بو بافچه نڭ قدرن بلکز دیم. آنڭ قدرن بلو نیچک بولا؟ آنڭ قدرن بلو آنی صافلاب طوتو، آغاچلرن یمش لرن تلفی ایتماینچه، کیرهك قدرسنگنه آلو بلن بولا. دخی بر آنڭ یمش لرینه گنه فاراب یاطماینچه، ممکن قدرلی اوزڭ یمش لر اوطورتو، مصلحت یرلرینه آشلقلر چه چو بلن بولا. سز منه شولای مونڭ قدرن بلسه کزگنه، بو نعمت سزڭ قولکزده طورر. یوقسه اول سزڭ قولکزدن باشقه لر قولینه کوچار، صوڭره اوزکزده اوکوزورسزده اش اوتهر. بو بافچه نڭ قدرن بلوب طوتسه کز قیامت کوننه چه کیلگان بالالرکز فقیرلک یوزی کورماس، منگو بختلی یاشالر. اگر ده شول دولتکنده قدرن بلمه سه کز وای سزڭ حالکزگه وای! . . . . بالالر! سزگه تکرار ئەیتهم: قولیزده یر، صو بار دیب شولارغه اشانوب تیک یاطما کز! یالقاو بولما کز! خراب بولورسز. خدا یڭ نعمتندن تیوشلی یولی بلن استفاده ایتکز! بو بافچه نڭ ایگونگه صلاحیتلی یرلرینه ایگون ساچکز، اوکز تیره سینه بافچه یمش اوطورتو کز، آغاچلرن تلفی ایتمه کز، یاندرما کز، بو دولتنی باشقه لر قولینه ساتما کز. شول نعمتکنده قدرن بلمه سه کز، باشقه لر قولینه یارسا کز، منگوگه نعمت توسی کورما سز. قیامت کونینه چه کیله طورغان بالالرکز لعنت اوقورلر! . . . . بالالر! بو اوگونتی قولکزغه آلفه ایتوب طاغکز! هم شول وصیتلرنی بالالرکزغه ئەیتوب اولکز! «مونسون اونوتا یازغاننن ایکان ئلی: بالالر! عمر بولسه بو یلغه بوینده، بو بافچه ده اوز اقلاماس، اول بولور؛ اول اولغه مسجد، مدرسه کیرهك بولور، شول وقتده غافل بولما کز، بو بافچه دن بر مقدارن مسجد، مدرسه فائده سینه وفق ایتکز! آندن دولتکز کیوماس، بلکه آرتور، الله تعالی نعمتکزنی برکاتلی قیلور.»

شول، حوهردن قدرلی وصیتنی ئەیتکان صوکنده، اوزاقده طورمادی، بابای دنیادن کیتدی! اول اوز اوستنده گی بورچن توشوردی. ایندی اش بالالرنده قالدی. کوریک:

بلەن يابلقان ياشل باشلى اويلرى، كيرپچدن سالنغان زور، زور عبادتخانه لرى، ئلله نيچه پاتارلى مکتبلىرى بلەن ألوغ اوللر پيدا بولغان ايدى. بو اوللر گویا، که: «طورايز دنياده، ياشييز هم ياشايچکيز، طاغیده آرتاچاقيز، قيامت کونينه حدلى ياشايچکيز، بز بختلى ملت فولنده، بز نك نيگزلر تازاغه قورلغان» ديگان شيكىلى طويلالر ايدى.

بو اوللرغە يراق توگل یرده، قورصای بابای بالالری نك اولیده کورله ايدى. اول ايسه ترتیبسز اوراملردن، دارنچه يا که صالام باشلى اويلردن، ایشلوب، ایشلوب توشكان قويملاردن؛ منارسی آوغان، قويماسی جیبرلگان مسجددن عبارت ايدى. بولار گویا، که: «بز بته بز ايدى، حتى، که بتدك دیدرگه یاری. بز اشغال ایتەرگه تېوش بولغان صوبولارن باشقەر اشغال ایتدی. بز بو کونگه نی اوچون توشدك، بله سزمی؟... بز بو کونگه شونك اوچون توشدك: بز نك خوجه لرمز آتالری نك آلتون بلەن یازلوب، قیامت کونينه حدلى صافلانور غه لائق بولغان وصیتلرن طوتهدیلر؛ آنی بتوايتوب طاغار، یازوب، کوز اوکلرینه آصوب قویار اورنده، آتالری ئولو بلەن آنی اونوتدیلر؛ اول وصیتنك معناسن آیاق آستینه صالوب طابتادیلر. اول وصیتنك نهق کپروسنچه یوردیلر، عادتدن طش يالقاوبولدیلر. یرسز خلقنك برصامور چاپينه، بر قازان آشینه، یا که بر رومکه آراقیسینه آلداندیلر. شونك ایچون بتدیلر، هم آلا بتهرگه لائق!...» دیب اوكسوب اوكسوب یغلاغان توسلی طویلالر ايدى.

دخی بر اونیش یل اوتکچ، ئلگی قورصای بابای بالالری، باقچه پوچماغنده قصلوبقنه قالغان یرلرنده تگی کورشیلرینه اجاره گه بېردیلرده اوزلری بالا چاغالرن تییهب زاوود آراسینه خاتون، قزلی بلەن اش ازلهب چغوب کیتدیلر!..... ان الله لا یغیر ما بقوم، حتى یغیر واما بانفسهم. هادی سعیدی

• جرری: رضا الدین بن فخرالدین.

• ناشرلری: و محمد شا کر محمد ذاکر رامییفلر.

فالدیلار. آلا شول تیره ده گی روسلرغە و باشقە یرسز خلقلرغە طاغیده نغراق قل بولدیلر. باقچه خوجه لرینه نالوغ طاغیده آرتدی، آلا آنی تولى المی باشلادیلر. بولار باقچه نك منه دیگان تابقرینه روسلرنی و باشقە یرسز خلقلرنی اورنلاشدر باشلادیلر. آخرده باقچه نك یاخشیراق یرسز خلغه صاناده باشلادیلر. شولای ایتوب بویچاره لرباقچه دن بالکل یازدیلر. باقچه نك آغاچلی، ایگونگه صلاحیتلی یری بولاردن باشقەر قولینه کوچدی. بولار اوزلری باقچه نك بر پوچماغنده قصلوبقنه فالدیلر. بو بختسزلر شول باقچه لرن صانوب، آغان آقچه لری بلنده بر یونلی کسب ایتو یاغن فارامادیلر. ئلکده یونلی آقچه توسی کورمه گانلکدن، بولار کوزلرینه نی کورله شونی آلدیلار. باقچه لرن صاتو بولارغە ایکی الوش بلا بولوب چقدی. چونکه بولار شول آقچه لرینه حددن آشوب، خاتونی، قزی بلەن خەر اچەرگه، تورلی بوز وقلقلر قیلورغە کرشدیلر. شولای ایتوب، ازگنه وقت اچنده اول آقچه نكده توتونن کوکگه اوچوردیلر. بولار باقچه نك قالغان الوشندە شمه سز بتره چکلر ایدى؛ لکن بو قدرسینه حکومت قارشو کیلدى، یرلرینك اول قدرسون صاندرمادی.

ایندی کیلیک بولار نك باقچه سن منگوگه آلوب، آنده خوجه بولوب، کروب اوطورغان کشیلر نك حالینه. بولار اولدن یرسز خلق بولوب یرسز لکنك محنتلرن بیک کوب کورگانگه، یرنك قدرن آرتغی بلەن بله لر ایدى. بولار قورصای بابای باقچه سنده غی یلغه بویینه، برنچی درجه ده مانور اورنغه یرلهدیلر. یورت اورنلرن زور ایتدروب، احاطه قیلوب آلدیلر. آنده هر تورلی باقچه یمشلىرى، آلما آغاچلری، چپیه، نارلغان آغاچلری اوطورتدیلر. هر تورلی آشلقلر هم ئوله نلر چه چدیلر. آغاچلرنی بولوم، بولوم ایتوب صافلاوغه قویدیلر. ایك یاگا اولده اشله نگان ایگون قوراللى آلوب، ایگون کسبن مکمل صورتده ترتیبکه قویدیلر. بولار قولینه کروب، اون- اونیش یل اوتو بلەن قورصای بابای باقچه سنده، یلغه بوینده باشقە خلقنك تېمر

«شورا» اورنپورغده اون بیش کونده بر چققان ادبی، فنی و سیاسی مجموعه در.

ТАКСА ЗА ОБЪЯВЛЕНИЯ: НА 2-Й СТРАНИЦЬ ОБЛОЖКИ 30 КОП., НА 3 И 4 СТР.—20 К. ЗА СТРОКУ ПЕТИТА. Адресь: г Оренбургъ, Редакция журн. „ШУРО“.

آبونه بولی: سنه لك ۵، آلتی آیاق ۲ روبله ۶۰ كاپك. «وقت» بولن برگه آلویلرغە: سنه لك ۹، آلتی آیاق ۴ روبله ۶۰ كاپك در.

درست جوابار.

۵ نچی هم ۸ نچی مسئله لرگه : نعمان آقچورین (سهر).

۸ نچی مسئله گه : عائشه آقچورینا (ساؤینکا). احمد حبیب اللین (اورنبورغ - حسینیه). یوسف نعمت اللین (ترویسکی). فخر الاسلام عین الدین اوغلی (نامعلوم).
۱۱ نچی مسئله نڭ جوابی کیله چک نومیرده بولور.
۲: ۹ نچی مسئله گه (۹ نچی نومیر «شورا» دهغی):

درست جواب یوق.

روسیه ده ۲۵ دن آرتق تورلی جغرافیه کتابلری باصلغان. شول کتابلر بۆینچه مڭلهب معلم سبق اوقوتقاندیر. کوره سڭ، فی اول یازوچیلر نڭ باشینه، فی معلملر نڭ باشینه بومسئله کیلمه گان!!!
۱۲ نچی مسئله گه (۱۱ نچی نومیر «شورا» دهغی): زهره بنت کمال الدین. یعقوب آیمانوف (اؤفا). غ. بیگی (سیبیریا - چیرلاق). ابن شرف الدین محمد نجیب (فزان). حارث یرما کوف (استرلی تاماق).

۵ نچی مسئله گه جواب.

چیتدن قارابطوروچی، - «آتلرگزنی آلسکتر»، دیگان. اولده هر کم اوز آطینه منوب اوطورغانده بوکشینڭ قوشوی بوینچه اورنلارینی آلسوب، هر برسی دشمانینڭ آطینه آطلانغان، اوز آطینی آرتده قالدیرر ایچون طبیعی منگان آطنی چیرفی بله قواچق.

۸ نچی مسئله گه جواب (ع. بولداش)

بالا یاشینڭ عددی، کوب دیگانده، ایکی رقملی؛ چونکه نی ایتسه کزده ایتکز، ئه بو بالانڭ یاشی ۹۹ دن زور نوگل.

برلر صنفدهغی رقم «س» بولسون، اولر صنفدهغی رقم «ت» بولسوندی. بو وقت بالانڭ یاشینی «۱۰+س» دیب یازوب بولا. [مثلا، بره عددنڭ برلر صنفدهغی رقم (اونونماکز: رقم) ۷ بولسه، ئه اولر صنفدهغی رقم ۵ بولسه، بو عدد ۵۷ بولا. بالا یاشن یازغان شکلده یازساق «۱۰×۵+۷» بولا].

حاضر بالا یاشینڭ رقملرینی آلسدرساق، برلر صنفده

«ت» بولا، ئه اولر صنفده «س» بولا. بالانڭ یاشی «۱۰+س» بولاچق. مسئله بوینچه - صوغی عدد اولگیسینه قاراغانده ۳۶ غه آرتق. بولارنڭ ایکسن بر برسینه مساوی دیب یازار ایچون صوغیسندن ۳۶ فی آلوب تاشلارغه کیرهک:

$$۱۰ + ت = س = ۱۰ + س - ۳۶$$

بو معادله نڭ ایکی یاغندنده بره «ت» هم «س» آلوب تاشلیمز.

$$۹ = ت = ۹ - س = ۳۶$$

معادله نی ۹ غه بوله مز (بونده مساوات اوزگارمی):

$$ت = س - ۴ \dots [I]$$

«ت» ده کوبمی ایکانلگی، «س» ده کوبمی ایکانلگی بزگه بیلگولی نوگل. لیکن بز بله بز - «ت» هم «س» صفر دن کیم نوگل - هم ۹ دن آرتق نوگل. شونڭ بله فائده له نوب صوغی معادله ده «س» اورنینه ۹ هم آندن توبه ن بولغان همه عدلر نی (صفرغه قدری) قویوب قاریمز، بو وقت «ت» نیچه گه مساوی بولور.

$$ت = ۹ - ۴ = ۵؛ ت = ۸ - ۴ = ۴ \dots$$

اوشبو روشچه توبنده گی جدولنی ترتیب قیلو ممکن:

س	۹	۸	۷	۶	۵	۴
ت	۵	۴	۳	۲	۱	۰

بونى اوشبو روشچه اوقیمز: «س ۹ بولور.

[I] نچی معادله بوینچه «ت» ۵ بولورغه تیوش؛

س ۸ بولغانده «ت» ۴ - بولورغه تیوش ..... س - ۴

بولغانده ت - صفر بولورغه تیوش؛ س - ۳ بولغانده ت

صفر دنده کیم بولورغه تیوش؛ ئه مسئله بوینچه «ت» صفر دن

کیم بولا آلمی، شونڭ ایچون «س» ده ۴ دن کیم بولا آلمی.

شولای ایتوب بو مسئله گه ۶ جواب تابدق. [«ت»

اولر صنفدهغی رقم، ئه «س» برلر صنفدهغی رقم ایکانن

ایسده پوتارغه کیرهک].

۵۹	۴۸	۳۷	۲۶	۱۵	۰۴
۹۵	۸۴	۷۳	۶۲	۵۱	۴۰

بو عدلر نڭ ایکنچی یولنده اوستده گیلر نڭ صفرلری

آلسنوب یازلغان. اوستده گی یول عدلر ی همه سیده بز نڭ

مسئله نڭ جوابی بولورغه یاری، چونکه ۵۹ نڭ صفرلرینی

آلسدروب قویساک ۹۵ بولا هم اولگیگه قاراغانده ۳۶ غه

زورایا. ۴۸ نڭ صفرلرینی آلسدروب قویساک ۸۴ بولا.

تاغی ۳۶ غه اوسه ..... .

(آخری ۴ نچی بیتده).

«وقت» غزتهسى و «شورا» ژورنالى آلوچيلرغه آبونە دفتري آچيقدر .

روسەدە ھەر بىر پوچتاۋاي كانتورلردە «وقت» غزتهسىنە و «شورا» ژورنالىنە مشتري يازلورغە مەكن . يازلورغە تەلگان كشيپلر پوچتاۋاي كانتورغە آقچەلر ينى بيروب اوز آدرسلىرىنى يازدوسلر قوللر ينى شوندىن كويتانسە بىرلە ، پىراۋاد بلانقەلر ينى يازوب طور و مشقتى بولمى . اولكى روشدە آقچەنى ادارەگە طوغرى بىبارگە دە مەكن .

«وقت» ايل «شورا» نىڭ يىللىق حقلىرى آيرىم ، آيرىم بولغاندە بىشار سوم . ايكىسى بىرگە و بىر وقتدىن بولغاندە طوقز سوم .

آدرس :

Редакция газеты „ВАКТЪ“ и журнала „ШУРО“ въ Оренбургѣ.

ايچندە باصلانەچقدر .

۵۵ ادارەگە يازلمش عادتى مکتوبلرنىڭ كانتورلرنە اولان پوچتە مەرلرى كوب وقتدە اوقورلىق روشدە آچىق اولمى و شونىڭ سببىدىن مکتوبنىڭ نە يردىن بىبارلىكى بىلنمىدۇر . شونىڭ ايچون مکتوبلردە توركىچەگنە اولسەدە آچىق روشدە آدرس يازلمقى رجا اولنەدۇر .

۵۵ فاتح افندى طويكىن گە : مکتوبىڭىز ۷ تىنلىك مارقەسى ايلە برابر مدرسە حسينيە ادارەسىنە بىبارلىدى . شوندىن اورىڭىزگە طوغرى جواب ويرسەلر كرك .

۵۵ امام عبدالبارى افندى ، امام جمال الدين افندى ، معلم عبدالرحمن سعدى افندى ، ھادى افندى آطلاسوف ، عبدالملك افندى گە : ھەر بىرگىزگە خصوصى مکتوب يازلىدى .

۵۵ ذاكر افندى آفبىردىن گە : عبدالعالم فيضخانوف حقتە يازمش مختصر ترجمە حالكىز تسليم اولدى . مشقتىڭىز ايچون تشكر ايتىمكەدەم . اميدبايوف حقتە بۇكۈن گە قدر يازوچى اولمادى .

۵۵ حسن على افندى گە : معلوم كىتاب ھەميشە اوزمىزگە قايتدىغى يوق . رسالەگىز بىزگە تسليم اولنمادى ، بونىڭ ايچون تأسى ايتىدۇ . نە يردە ضائع اولدىغى بىلە آلمادۇ .

۵۵ ملانصرالدين افندى گە : « ايكى يوز يىلدىن سوڭ انقراض » نام اثر حقتە اولان انتقادگىزنى آلدۇ .

۵۵ قارى قربانعلى خالدىف حضرتلر ينى : معلوم بومشكىز حقتە « فازان » شەرىندە مطبعە صاحبنە خصوصى مکتوب يازدۇ ، شايد اوزىڭىزگە طوغرى جواب ويرىر .

بو آلتى جوابنىڭ ، قايسى بىزنىڭ مسئلەگە بىگرەك موافق ايكانندە كورسەتە آلابىز . كشى ۲۶ ھم آندىن زورراق بولسە ، آنى «بالا» دىبوك ايتوب بولمى ، شونىڭ ايچون بو جوابلرنى تاشلىمىز ؛ ئە ۴ ياشدەگى بالا بومسئلەنى توڭل ، اوزىنىڭ اسمىن ايتە آلسەدە رحمت . شونىڭ ايچون ايتىڭ موافق جواب ۱۵ .

۹ نچى نومىرنىڭ ۱۲ نچى مسئلە جوابى (ع . بولداش)

ھەمە نرسە - طوطوب تورماساڭ ، آستقە توشە دېمىز . بىر شار بولغان سببلى - اگىر بىر اوستى نرسەلرنى طوطوب تورماسە - ھەمە نرسە يىزنىڭ اورطاسىنە توشەر ايدى . شولاي بولغاچ « بىر آستى » دىب بارى يىزنىڭ اورطاسىغىنە ايتو مەكن . بوڭا تعلقلى كىتاب يازوچىلر يىز بونى ايسلرنەدە طوتسونلر ھم « بىر آستى » بلە بىر اوستىنى ساتاشدورماسونلر ايدى !

۱۱ نچى نومىرنىڭ ۱۲ نچى مسئلە جوابى (على رفيقى).

يورەك .

ع . بولداش .

ادارەدەن

۱۳ نچى عدد «شورا» قابىندە اولان سۇالنىڭ جوابلرى (ستىابىر باشىنە قدر آلتغانلرى) بىرلىكدە جىولوب «شورا» نىڭ